

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

Завідувач кафедри,
к.е.н., доцент

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Удосконалення товарного обліку та контролю в процесі
реалізації текстильної продукції фізичною особою - підприємцем

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувач

Максим ПОСИПАЙ

Науковий керівник,

Тетяна САВАНЧУК

науковий ступінь, посада

Дніпро – 2025

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** Обліку і фінансів**Кафедра:** Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою**Освітньо-професійна програма:** «Облік і оподаткування»**Спеціальність:** 071 «Облік і оподаткування»**Рівень вищої освіти:** другий (магістр)**ЗАТВЕРДЖУЮ****В.о. зав. кафедри _____ Ольга ГУБАРИК**

« _____ » _____ 2025р.

ЗАВДАННЯ**Посипаю Максиму Олександровичу**

1. Тема роботи «Удосконалення товарного обліку та контролю в процесі реалізації текстильної продукції фізичною особою - підприємцем».

Науковий керівник: Саванчук Т.М., к.е.н, доцент

затверджені наказом ДДАЕУ « 07 » жовтня _____ 2025 р. № _____ 2995 _____

2. Термін подання здобувачем роботи: «12» грудня 2025 року.

3. Вихідні дані до роботи: Податковий кодекс України, Порядок ведення обліку товарних запасів для фізичних осіб - підприємців, у тому числі платників єдиного податку, данні обліку та звітність ФОП Подолянюк Т.В. за останні п'ять років, статті в періодичних виданнях наукового та професійного спрямування, підручники та навчальні посібники.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити): 1. Теоретичні основи організації обліку і контролю товарних запасів в процесі реалізації у суб'єктів малого підприємництва. 2. Стан обліку товарів у фізичної особи-підприємця Подолянюк Тетяни Володимирівни та його удосконалення. 3. Контроль товарних запасів в процесі реалізації у ФОП Подолянюк Т. В. та його удосконалення

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень). Основні завдання товарного обліку у фізичних осіб-підприємців. Необоротні активи для здійснення підприємницької діяльності фізичної-особи-підприємця Подолянюк Т.В. за 2020-2024 рр., тис. грн.. Динаміка заборгованостей фізичної особи-підприємця Подолянюк Т.В. за 2020-2024 рр., тис. грн. Оцінка оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості у ФОП Подолянюк Т.В. за 2020-2024 роки. Трудові ресурси ФОП Подолянюк Т.В. та ефективність їх використання за 2020-2024 рр.. Схеми організації облікового процесу руху товарних запасів до ФОП Подолянюк Т.В. Схеми організації облікового процесу при реалізації товарів ФОП Подолянюк Т.В. через магазин «Тюльпан».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата
		завдання видав

7. Дата видачі завдання _____ березень 2025р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні основи організації обліку і контролю товарних запасів в процесі реалізації у суб'єктів малого підприємництва	25.05.2025	
2	Стан обліку товарів у фізичної особи-підприємця Подоляннюк Тетяни Володимирівни та його удосконалення	30.09.2025	
3	Контроль товарних запасів в процесі реалізації у ФОП Подоляннюк Т. В. та його удосконалення	25.11.2025	
4	Висновки	01.12.2025	
5	Оформлення дипломної роботи	10.12.2025	

Здобувач _____
(підпис)

Максим ПОСИПАЙ
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

Тетяна САВАНЧУК
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ У СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	10
1.1. Сутність процесу реалізації та його значення для ведення бізнесу	10
1.2. Поняття товарних запасів та завдання обліку і контролю руху товарів в процесі реалізації	15
1.3. Нормативне регулювання обліку і контролю товарів у суб'єктів малого підприємництва	19
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКУ ТОВАРІВ У ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ-ПІДПРИЄМЦЯ ПОДОЛЯНЮК ТЕТЯНИ ВОЛОДИМИРІВНИ ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	24
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ФОП Подолянюк Т.В.	24
2.2. Стан обліку товарних запасів у фізичної особи-підприємця Подолянюк Т.В.	35
2.3. Удосконалення обліку товарних запасів у фізичної особи підприємця	41
Висновки до розділу 2	46
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ У ФОП ПОДОЛЯНЮК Т. В. ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	49
3.1. Стан контролю закупівлі та продажу товарів у ФОП Подолянюк Т.В.	49
3.2. Аналітичне забезпечення контролю процесу реалізації	

товарів у фізичної особи-підприємця	52
3.3. Удосконалення контролю товарних операцій в процесі реалізації текстильних виробів	56
Висновки до розділу 3	59
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення товарного обліку та контролю в процесі реалізації текстильної продукції фізичною особою - підприємцем»

Кваліфікаційна робота містить: 69 сторінок, 5 таблиць, 12 рисунків, 52 літературних джерела.

Об'єктом дослідження є процес реалізації товарів фізичною особою-підприємцем.

Предметом дослідження є практика організації товарного обліку у суб'єктів малого підприємництва та його теоретичні і методичні аспекти.

Методи дослідження. До основних методів, що використовувалися в роботі відносяться методи економічного аналізу, порівняння, узагальнення та синтезу, індукції і дедукції, статистичні методи.

Під час виконання кваліфікаційної роботи досліджено теоретичні основи організації обліку і контролю товарних запасів в процесі реалізації у суб'єктів малого підприємництва, проаналізовано стан обліку і контролю товарних операцій у фізичної особи-підприємця, що займається торгівлею текстильних виробів через магазин та запропоновано шляхи їх удосконалення.

Результати отримані під час дослідження впроваджені у діяльність фізичної особи- підприємця Подолянчук Т.В.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ТОВАРНИЙ ОБЛІК, РЕАЛІЗАЦІЯ, ТОВАРНІ ЗАПАСИ, РУХ ТОВАРІВ,
КОНТРОЛЬ, ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ, УДОСКОНАЛЕННЯ

ABSTRACT

Topic: «Improvement of commodity accounting and control in the process of selling textile products by an individual entrepreneur»

The qualification work contains: 69 pages, 5 tables, 12 figures, 52 literary sources.

The object of the study is the process of selling goods by an individual entrepreneur.

The subject of the study is the practice of organizing commodity accounting in small business entities and its theoretical and methodological aspects.

Research methods. The main methods used in the work include methods of economic analysis, comparison, generalization and synthesis, induction and deduction, statistical methods.

During the qualification work, the theoretical foundations of organizing accounting and control of inventories in the process of selling by small business entities were studied, the state of accounting and control of commodity transactions in an individual entrepreneur engaged in the trade of textile products through a store was analyzed, and ways of their improvement were proposed.

The results obtained during the study were implemented in the activities of the individual entrepreneur Podolyanyuk T.V.

KEYWORDS

COMMODITY ACCOUNTING, SALES, INVENTORY, GOODS MOVEMENT,
CONTROL, INVENTORY, IMPROVEMENT

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні умови ведення торгівлі вимагають від малого бізнесу високої оперативності, точності та прозорості облікових процесів. Ринок текстильної продукції характеризується значною номенклатурою товарів, швидкою змінюваністю модних тенденцій та потребою підтримувати оптимальний рівень запасів, що посилює важливість ефективного контролю. Для фізичних осіб-підприємців, які працюють із використанням ПРРО та спрощеної системи оподаткування, правильний товарний облік впливає не лише на фінансовий результат, але й на дотримання законодавчих вимог. Тому удосконалення системи товарного обліку і контролю є необхідною умовою підвищення ефективності діяльності, забезпечення стабільності бізнесу та підвищення рівня його конкурентоспроможності.

Питання обліку товарів у роздрібній та оптовій торгівлі і управління товарними запасами досліджувалися багатьма науковцями. Зокрема багато уваги цим питанням приділили Беляєв С. О. [3], Жижила Б.В. [5], Кашена Н.Б., Носач Н.М. [7], Кірдіна О. Г., Орлова В. М., Журавльов Д. А. [8], Мазур Н. В. [11], Пушкарь І., Шишкіна, А. [33], Спірідонова К., Каширнікова І., Кірнос О. [38], Шаповалова А. [50] та інші науковці. Проте частина питань побудови товарного обліку у фізичних осіб-підприємців залишаються не вирішеними.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є вивчення особливостей товарного обліку у фізичної особи-підприємця та пошук шляхів його вдосконалення.

Для досягнення поставленої мети в дослідженні будуть вирішені наступні завдання:

- розкрити сутність процесу реалізації та визначити його значення для ведення бізнесу;

- розглянути поняття товарних запасів та встановити завдання обліку і контролю руху товарів в процесі реалізації у ФОП;
- дослідити нормативне регулювання обліку і контролю товарів у суб'єктів малого підприємництва;
- надати організаційно-економічну характеристику діяльності ФОП Подолянчук Т.В.;
- розглянути стан обліку товарних запасів у ФОП Подолянчук Т.В.;
- розробити напрями удосконалення обліку товарних запасів у фізичної особи підприємця;
- оцінити стан контролю закупівлі та продажу товарів у ФОП Подолянчук Т.В.;
- визначити значення аналітичного забезпечення контролю процесу реалізації товарів у фізичної особи-підприємця;
- визначити підходи до організації контролю товарних операцій у підприємця з метою його удосконалення.

Об'єктом дослідження є процес реалізації товарів фізичною особою-підприємцем.

Предметом дослідження є практика організації товарного обліку у суб'єктів малого підприємництва та його теоретичні і методичні аспекти.

Методи дослідження. До основних методів, що використовувалися в роботі відносяться методи економічного аналізу, порівняння, узагальнення та синтезу, індукції і дедукції, статистичні методи.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та визначенні шляхів розв'язання проблемних питань товарного обліку і контролю в процесі реалізації. Найвагомими результатами є такі:

удосконалено:

- підходи до організації товарного обліку, шляхом групування товарів ФОП Подолянчук Т.В. за категоріями та включення коду категорії до артикулу товару, що дозволить більш точно ідентифікувати який товар та якої

категорії реалізовано і здійснювати аналіз продажів в розрізі категорій;

- форму існуючого у ФОП Подолянюк Т.В. «Електронного журналу обліку товарів» шляхом доповнення його графами «Статус продажів» та «Статус залишків», що дасть можливість в реальному часі бачити ті товарні позиції які не продаються та які продаються швидко і мають критичний запас та спростить управління товарними запасами;

- підходи до внутрішнього контролю у ФОП, шляхом визначення основних напрямів контролю товарних операцій в процесі реалізації текстильної продукції та інструментів їх реалізації, що допоможе уникати нестач, пересортиці, неправильної закупівлі та хибного ціноутворення.

набуло подальшого розвитку:

- виокремлення основних завдань товарного обліку у ФОП з виділенням результатів, що дозволить отримати виконання кожного завдання;

- визначення проблемних питань побудови управлінського обліку товарних запасів суб'єктів малого підприємництва та встановлення напрямів їх вирішення за методичною, організаційною та технічною складовою організації обліку;

- обґрунтування необхідності впровадження програмного забезпечення «KeepinCRM» з повним функціоналом (склад, каса, фінанси, документи), що легко інтегрується з ПРРО «Вчасно.Каса».

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості застосовувати внесені пропозиції в діяльності ФОП Подолянюк Т.В. та інших фізичних осіб-підприємців, що займаються роздрібною торгівлею.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження, представлені в кваліфікаційній роботі доповідалися та обговорювалися на наукових конференціях та засіданнях наукових гуртків.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано 3 наукові праці, з яких одна стаття у науковому фаховому виданні категорії Б та дві тези у матеріалах конференції, загальним обсягом 0,12 друк.арк.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та

списку використаних джерел з 52 найменувань, містить 5 таблиць, 12
рисуноків, Загальний обсяг роботи 69 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ У СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1. Сутність процесу реалізації та його значення для ведення бізнесу

Процес реалізації є невід'ємною частиною господарського кругообігу. Без цього процесу вказаний кругообіг для комерційних підприємств неможливий. Взагалі процес реалізації є основою комерційної діяльності. Без нього неможливе ефективне ведення бізнесу, адже саме він забезпечує перетворення виробленого товару чи послуги на реальний дохід компанії. Навіть найякісніший продукт або найкраща ідея не матимуть цінності для підприємства, якщо вони не доходять до споживача. Реалізація виступає ключовою ланкою, що з'єднує виробничу діяльність із ринком, і без неї бізнес втрачає сенс як економічна система.

Виходячи з цього, дослідженню сутності процесу реалізації приділялась увага багатьма науковцями.

Зокрема Бабаєв В.Ю. та Гальченко І.О. наводять визначення із словника-довідника фінансиста АПК, де зазначено, що: «Реалізація – це господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, яка передбачає передачу права власності на окремі об'єкти іншому суб'єкту підприємницької діяльності в обмін на еквівалентну суму коштів чи боргових зобов'язань». Такими об'єктами визначено: «..продукцію, роботи, послуги, основні засоби, товарно-матеріальні цінності, акції тощо, а також підприємство з цілому» [2].

Сопко В.В., Сопко О.В. у своїй праці з теорії обліку наводить таке визначення цього процесу: «Реалізація - це процес переводу негрошових ресурсів і прав у грошове вираження» [37]. Ці ж автори наголошують, що «..найбільш точно реалізація представляється в обліку й фінансовій звітності при визначенні обсягу продажу активів за гроші або вимог на одержання

грошей». Вони ж наводять характеристику двох термінів – «реалізований» або «нереалізований» товар і пропонують: «визначати виручку (або прибуток) чи збиток від проданих і, відповідно, непроданих активів» [37].

Дещо інше визначення поняття «реалізація» наводять науковці під загальним керівництвом В.С. Леня, використовуючи в концепції реалізації поняття доходу. Вони визначають реалізацію як «суму доходу, яка повинна бути визнана від продажу» [15].

Сам же процес реалізації, як відмічає Л.К. Сук: «Являє собою сукупність операцій з продажу готової продукції, виконаних робіт і наданих послуг споживачам». Він зазначає: «Процес реалізації завершує кругообіг засобів та створює передумови для здійснення нового кругообігу. Тут відбувається передача готової продукції споживачам, одержання оплати від них, виявлення результату діяльності» [39].

В той же час відповідно до ст. 14 п. 14.1.202 «Податкового кодексу України»: «Продажем товарів є будь-які операції, що здійснюються згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими господарськими цивільно-правовими договорами». При цьому в кодексі визначено, що операціями з реалізації можуть вважатися тільки ті «які передбачають передачу прав власності на такі товари за плату або компенсацію, незалежно від строків її надання, а також операції з безоплатного надання товарів» [20].

Не дивлячись на те, що сутність реалізації дещо по іншому визначається різними науковцями, вони одностайні в думці, що процес реалізації є ключовою складовою функціонування будь-якого підприємства та визначає можливість отримання доходу, відтворення ресурсів і забезпечення подальшого розвитку бізнесу. Під реалізацією у широкому розумінні розуміють завершальну стадію кругообігу господарських засобів, у межах якої підприємство передає покупцю продукцію, товари або послуги з подальшим отриманням економічної вигоди у вигляді грошових коштів чи інших активів [42].

У сучасній економічній науці процес реалізації розглядається не лише

як акт продажу, а як комплексна система взаємопов'язаних дій, що охоплює формування ринкової пропозиції, організацію збутової діяльності, оформлення договірних відносин, логістичне забезпечення, документальне супроводження операцій та контроль за виконанням зобов'язань.

На нашу думку, з точки зору ведення бізнесу процес реалізації є центральним елементом господарської діяльності, оскільки саме він забезпечує оборот капіталу та створює фінансовий результат. Продукція, що виробляється підприємством, або товари, що закуповуються, не мають економічної цінності, доки не будуть реалізовані кінцевому споживачу.

Процес реалізації в умовах сучасної ринкової економіки набуває особливого значення через загострення конкуренції, швидкі зміни попиту та високі вимоги споживачів до якості товарів, рівня обслуговування й швидкості отримання замовлення. У таких умовах успішність бізнесу багато в чому залежить від здатності підприємства грамотно організувати збутову систему, забезпечити ефективну комунікацію з ринком та налагодити внутрішні процеси таким чином, щоб мінімізувати час між виробництвом і продажем. Чим швидше підприємство перетворює вироблені, чи закуплені ресурси у грошову форму, тим більш гнучко воно може реагувати на зміни ринкового середовища та тим менше коштів заморожує у запасах.

З погляду управління, процес реалізації можна визначити як сукупність управлінських, логістичних, фінансових та облікових дій, спрямованих на виконання зобов'язань перед покупцями та досягнення запланованих фінансових результатів. Важливо, що реалізація не починається у момент продажу, а формується задовго до нього. Початковою стадією цього процесу є маркетингові дослідження, аналіз попиту, визначення цінової політики та формування асортименту. На етапі підготовки підприємство визначає, що саме воно пропонуватиме ринку, за якою ціною, якими каналами та в які строки. Це означає, що процес реалізації є тісно пов'язаним із маркетингом, плануванням виробництва, закупівлями, логістикою та складським господарством.

Не менш важливою складовою процесу реалізації є документальне оформлення операцій. Саме через документи забезпечується юридична сила угод, підтверджується факт передачі товарів чи надання послуг, фіксується виникнення доходу та зобов'язань, а також формуються дані для бухгалтерського й управлінського обліку. Правильне оформлення первинних документів (накладних, актів, договорів, рахунків, податкових накладних) мінімізує ризики суперечок із покупцями, контролюючими органами та забезпечує прозорість фінансової інформації [12]. Відповідно, якість документального супроводу є однією з характеристик рівня організації процесу реалізації та загальної ефективності бізнесу.

Ефективно організований процес реалізації сприяє підвищенню оборотності товарних запасів, зменшенню витрат на зберігання, оптимізації складської логістики та зниженню ризику втрати якості товарів. Водночас недоліки у цій сфері, навпаки, можуть призвести до надлишкових запасів, зниження ліквідності підприємства, збільшення витрат і неможливості забезпечити стабільні фінансові результати. Наприклад, несвоєчасне оновлення асортименту може спричинити накопичення застарілих товарів, які буде складно реалізувати, а відсутність ефективної комунікації з покупцями може зменшити обсяг продажів навіть за наявності якісної продукції.

Процес реалізації також має важливе значення для фінансового планування та прогнозування. Підприємство може ефективно управляти своїми грошовими потоками лише за умови чіткого розуміння обсягів майбутніх продажів, строків розрахунків, рівня дебіторської заборгованості та сезонних коливань попиту. Реалізація забезпечує надходження грошових коштів, необхідних для покриття витрат, виплати зарплати, сплати податків та здійснення інвестицій. Тому точність прогнозування продажів має вирішальне значення для забезпечення платоспроможності підприємства та уникнення касових розривів.

Семенова Г. В. зазначає, що у сучасних умовах процес реалізації все

частіше розглядається крізь призму цифрової трансформації. Використання CRM-систем, електронних платформ продажів, автоматизованих систем складського обліку та інтернет-торгівлі дозволяє значно скоротити час обробки замовлень, забезпечити точність даних та підвищити рівень контролю за всіма етапами продажу. Крім того, цифрові інструменти дають змогу отримувати аналітику в режимі реального часу, що сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень і покращенню взаємодії з клієнтами [12].

Важливим аспектом процесу реалізації є формування доходу підприємства. З економічної точки зору дохід виникає у момент переходу ризиків і вигод, пов'язаних із товаром або послугою, до покупця. Це означає, що факт реалізації пов'язаний не лише з оплатою, а й з юридичним моментом передачі товару. Правильне визначення моменту визнання доходу є необхідним для коректного відображення фінансових результатів і дотримання вимог законодавства [12]. У цьому контексті процес реалізації виступає не лише як операційна функція, а й як важлива частина бухгалтерської системи підприємства .

Крім того, реалізація впливає на репутацію підприємства та його відносини з партнерами. Якість обслуговування, швидкість доставки, дотримання умов договорів, своєчасність реакції на претензії. Усе вищезазначене формує довіру з боку покупців. В умовах розвитку ринкової культури в Україні та посилення конкуренції саме якість реалізаційного процесу часто визначає лояльність клієнтів і здатність підприємства забезпечувати повторні продажі. Тому багато компаній спрямовують значні ресурси на вдосконалення політики продажів та підвищення рівня клієнтського сервісу.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що процес реалізації є фундаментальною частиною ведення бізнесу, яка забезпечує рух грошових потоків, формує фінансовий результат, визначає оборотність запасів, впливає на репутацію підприємства та визначає його конкурентоспроможність.

Успішним можна вважати бізнес в якому ефективно організована система продажів, де скоординовані маркетингові, логістичні, фінансові та облікові процеси. Тому удосконалення процесу реалізації є пріоритетним завданням для підприємств різних сфер діяльності, незалежно від масштабів та форми власності.

1.2. Поняття товарних запасів та завдання обліку і контролю руху товарів в процесі реалізації

Дослідження сутності процесу реалізації, дозволило визначити, що цей процес можна розглядати як комплекс заходів, спрямованих на доведення товарів і послуг до кінцевого покупця. Він охоплює маркетинг, організацію продажів, логістику, систему розрахунків та післяпродажне обслуговування. Сутність цього процесу полягає не лише у фізичному збуті продукції, а й у створенні довготривалих відносин із клієнтами, формуванні їхньої лояльності та задоволенні потреб.

В той же час, слід зазначити, що процес реалізації можливий лише за наявності активів призначених для продажу чи можливості господарюючого суб'єкту генерувати якісь послуги чи виконувати роботи. Активи, що призначені для продажу є товарними запасами суб'єкта господарювання.

Процес реалізації нерозривно пов'язаний з товарними запасами, які призначені для реалізації. Фактично реалізація перетворює потенційну цінність товарних запасів на реальні грошові потоки, які можна спрямувати на фінансування операційної діяльності, розширення виробництва, інноваційні проекти та інші стратегічні напрями. Таким чином, ефективність процесу реалізації безпосередньо визначає конкурентоздатність підприємства та стабільність його фінансового стану.

З позиції відображення в обліку сутність товарів розкривається у «Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»». Відповідно до

вказаного Положення, товари є окремою групою запасів, що представляються: «у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу» [22].

Кащена Н.Б., Носач Н.М. відносно категорії запасів стверджують, що: «У широкому значенні під товаром розуміють матеріальну або нематеріальну власність, яка реалізується на ринку» [7]. Ці ж автори зазначають, що «Товаром можуть бути продукти як фізичної, так і розумової праці, результат послуги, сама здатність до праці, земля та її надра». Підсумовуючи вони вважають, що товарами може бути «все, що має споживчу та продажну вартість і може обмінюватись на інший товар (гроші) власником цієї споживчої вартості» [7].

Жоден суб'єкт господарювання не залежно від його розмірів та організаційно-правової форми, займаючись роздрібною чи оптовою торгівлею не може обійтись без товарних запасів. Їх наявність є основою товарообороту, в результаті якого формуються доходи та витрати підприємств торгівлі.

Не є виключенням з цього процесу і фізичні особи-підприємці, які не залежно від системи оподаткування при здійсненні торгівельної діяльності стикаються з необхідністю вести облік товарів, їх надходження та вибуття. Такий облік для певних груп фізичних осіб- підприємців є обов'язковим та регламентованим законодавством. Вимоги товарного обліку для фізичних осіб- підприємців передбачені «Порядком ведення обліку товарних запасів для фізичних осіб - підприємців, у тому числі платників єдиного податку, що затверджений наказом Міністерства фінансів України № 496 від 03.09.2021» [25]. Відповідно до вказаного Порядку: «Товарні запаси - сукупність товарів, що утримуються ФОП для подальшого продажу (надання послуг)» [25].

З зазначеного визначення випливає, що товарний облік за встановленою на законодавчому рівні формою повинні вести не лише фізичні особи- підприємці, що займаються роздрібною торгівлею товарами, а і ті підприємці, що реалізують послуги чи виконують роботи, якщо для виконання таких

робіт чи надання послуг потрібні якісь матеріальні цінності.

Проте облік товарних запасів для фізичних осіб підприємців, на нашу думку має вестися не лише тому, що цього вимагає законодавство, а і тому, що ведення такого обліку дозволяє управляти процесом реалізації та контролювати товарні залишки і приймати виважені управлінські рішення щодо закупівлі необхідних партій товарів з метою подальшого продажу. Виходячи з цього, вважаємо за необхідне окреслити основні завдання товарного обліку у фізичних осіб підприємців (рис. 1.1).



Рис. 1.1. Основні завдання товарного обліку у фізичних осіб-підприємців

Отже, належне виконання всіх функцій товарного обліку у ФОП є важливим не лише з точки зору дотримання законодавчих вимог, а й через його практичну цінність для управління бізнесом. Якщо підприємець точно

фіксує рух товарів, він отримує достовірні дані про залишки, що дозволяє уникати дефіциту або надлишкових закупівель, які заморожують кошти. Аналітичні функції обліку допомагають визначити, які товари продаються швидше, а які – повільніше, що дає можливість оптимізувати асортимент і підвищувати оборотність запасів. Крім того, контрольна складова обліку зменшує ризики втрат через помилки, псування чи неефективне управління. У сукупності це забезпечує фінансову стабільність, підвищує рентабельність і дозволяє підприємцю приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі реальних даних, а не інтуїції.

Не менш важливе значення для управління товарними запасами в процесі реалізації має і контроль таких запасів, оскільки він забезпечує стабільність операційної діяльності та зменшує фінансові ризики. Насамперед, контроль дозволяє ФОП своєчасно виявляти нестачі, надлишки або нераціональне накопичення товарів, що напряму впливає на оборотність капіталу. Невідповідність між фактичними залишками та обліковими даними може призвести до заморожування коштів у неліквідних запасах або, навпаки, до втрати продажів через дефіцит товару. Для малого бізнесу, де ресурси обмежені, такі помилки часто означають прямі збитки.

Крім того, регулярний контроль формує інформаційну базу для прийняття управлінських рішень. Підприємець отримує можливість оцінювати, які товари продаються швидше, а які продаються повільніше, що дозволяє коригувати асортимент, планувати закупівлі та оптимізувати витрати. Це не лише підвищує рентабельність діяльності, а й зменшує ймовірність перевитрат, зокрема на логістику або зберігання. Контроль також сприяє виявленню сезонних коливань у попиті, що важливо для точного формування обсягу закупівель.

Окреме значення контроль запасів має у контексті мінімізації шахрайства та зловживань, особливо в тих випадках, коли ФОП працює з найманими працівниками. Регулярні інвентаризації та звірки зменшують ризики втрат через неправомірні дії або елементарну недбалість персоналу.

Наявність зрозумілої системи контролю також дисциплінує працівників і структурує процеси в точці продажу.

Таким чином, якісний облік та контроль товарних запасів для ФОП – це інструменти забезпечення фінансової стійкості, операційної ефективності та прозорості діяльності, оскільки дозволяють підприємцю контролювати наявність і рух товарів, запобігати нестачам та пересортиці, своєчасно планувати закупівлі та уникати заморожування коштів у надлишкових запасах. Якісний облік забезпечує правильність фінансових розрахунків, формування достовірної інформації про доходи й витрати, а також допомагає виконувати вимоги законодавства та уникати штрафів. У комплексі належна організація обліку та контролю товарних запасів робить діяльність ФОП прозорою, стабільною та більш прибутковою, сприяючи прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

1.3. Нормативне регулювання обліку і контролю товарів у суб'єктів малого підприємництва

Нормативне регулювання обліку і контролю товарів у суб'єктів малого підприємництва, зокрема у фізичних осіб-підприємців, ґрунтується на низці законодавчих актів, які визначають вимоги до документування операцій, ведення обліку, зберігання первинних документів та забезпечення відповідності фактичних запасів даним обліку. Базовим документом, що встановлює правила ведення обліку для підприємців, є «Податковий кодекс України» [20]. Він регулює особливості обліку для ФОП залежно від системи оподаткування. Відповідно до вимог Податкового кодексу, підприємці на спрощеній системі оподаткування 1 та 2 групи не зобов'язані вести товарний облік, окрім випадків торгівлі підакцизними товарами або діяльності, що передбачає застосування РРО/ПРРО. Фізичні особи-підприємці 3-ї групи також звільнені від обов'язкового товарного обліку, однак при продажу

технічно складних побутових товарів, лікарських засобів і медичних виробів вони повинні забезпечити документальне підтвердження походження товару, що фактично вимагає наявності товарного обліку. Натомість фізичні особи-підприємці на загальній системі зобов'язані вести облік доходів і витрат та мати повний пакет первинних документів, що підтверджують вартість придбаних товарів. Таким чином, товарний облік для таких підприємців є необхідною умовою правильного визначення оподатковуваного доходу.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [31] прямо звільняє фізичних осіб-підприємців від обов'язку вести бухгалтерський облік за правилами юридичних осіб та подавати фінансову звітність. Проте цей закон встановлює, що підприємці повинні вести облік доходів і витрат відповідно до вимог Податкового кодексу, а це передбачає наявність первинних документів, які підтверджують здійснення господарських операцій, включно з операціями щодо товарів. Таким чином, хоча формальний бухгалтерський облік для фізичних осіб-підприємців не є обов'язковим, фактичний товарний облік у вигляді документального підтвердження руху товарів є необхідним для дотримання податкових правил.

Суттєвий вплив на організацію обліку товарів у підприємців мають вимоги Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій» [32]. Закон визначає порядок проведення розрахункових операцій у сфері торгівлі та встановлює обов'язок суб'єктів господарювання, які застосовують РРО або ПРРО, вести облік товарних запасів. Окрім того, Постанова Кабінету Міністрів України № 1336, яка прийнята для забезпечення виконання статті 10 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій» [32], регламентує порядок ведення такого обліку. Цією Постановою визначено, що суб'єкт господарювання повинен зберігати первинні документи на кожну одиницю товару, забезпечувати відповідність фактичних залишків даним обліку та надавати документи під час перевірок. Це створює нормативно закріплену вимогу до товарного обліку для тих ФОП, які застосовують РРО [19].

Не менш важливим нормативним документом є Наказ Міністерства фінансів України № 496 від 03.09.2021 «Порядок ведення обліку товарних запасів для фізичних осіб - підприємців, у тому числі платників єдиного податку» [25], який встановлює порядок ведення обліку товарних запасів для підприємців. У ньому визначено «Форму ведення обліку товарних запасів» та правила заповнення кожної графи такої форми, а також вимоги до підтвердження витрат документами. Цей Наказ передбачає, що витрати на придбання товарів можуть бути віднесені до витрат лише за наявності первинних документів. У практичному вимірі це означає, що без систематизованого обліку товарів підприємець не зможе підтвердити свої витрати та правильно розрахувати податок.

Питання формування цін та підтвердження собівартості товару регулюється Законом України «Про ціни та ціноутворення» [13]. Він вимагає, щоб суб'єкти господарювання зберігали документи, які підтверджують закупівельну ціну товарів, торговельні націнки та інші складові, що впливають на кінцеву ціну. Це також створює потребу у веденні товарного обліку як системи документального контролю за рухом і вартістю товарів для всіх суб'єктів господарювання і в тому числі і для фізичних осіб-підприємців.

Окремі галузеві нормативні акти, такі як Закон № 481/95-ВР щодо обігу алкогольних та тютюнових виробів чи накази МОЗ щодо обігу лікарських засобів та медичних виробів, встановлюють додаткові вимоги до підприємців, які працюють із певними групами товарів [19]. Ці акти передбачають обов'язок мати документи, що підтверджують легальність придбання товарів, їх якість та відповідність стандартам. Відповідно, підприємці, що працюють у таких сферах, повинні вести чіткий та системний товарний облік.

При відправці товарів покупцю значними партіями із необхідністю перевезення його власним транспортом чи транспортом підрядників, ФОП, як і всі інші суб'єкти господарювання, повинні дотримуватися «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затверджених

наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363» [29] та Закону України від 05.04.2001 № 2344-III «Про автомобільний транспорт» [30].

Основним нормативним документом, що регламентує порядок здійснення контролю за товарними запасами є «Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене наказом Мінфіну № 879» [26]. Це Положення не є обов'язковим для ФОП, проте його норми фактично визначають загальні правила проведення інвентаризації, якими можуть керуватися всі суб'єкти господарювання, в тому числі і підприємці. Для ФОП, які працюють із РРО, або тих, хто прагне контролювати залишки товарів, дотримання принципів інвентаризації є необхідним для підтвердження відповідності документальних залишків фактичним.

Основні вимоги до первинних документів регулює Наказ Мінфіну № 88, що встановлює «Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» [21]. Він визначає обов'язкові реквізити первинних документів, правила їх складання та зберігання. Хоча фізичні особи-підприємці не зобов'язані вести бухгалтерський облік, вони мають зберігати первинні документи для підтвердження реальності операцій, у тому числі операцій із придбання та продажу товарів. Цей документ фактично встановлює вимоги до документального забезпечення товарного обліку у підприємців.

Таким чином, нормативне поле, що регулює облік і контроль товарів у суб'єктів малого підприємництва, складається з податкових, бухгалтерських, спеціальних та галузевих нормативів, які взаємодіють між собою. Хоча фізичні особи-підприємці формально звільнені від ведення повноцінного бухгалтерського обліку, сукупність вимог щодо підтвердження витрат, зберігання первинних документів, застосування РРО та дотримання галузевих норм фактично формує необхідність системного товарного обліку, який забезпечує законність діяльності, правильність оподаткування та контроль за рухом товарів.

Висновки до розділу 1

1. Дослідження сутності процесу реалізації, дозволило визначити, що цей процес можна розглядати як комплекс заходів, спрямованих на доведення товарів і послуг до кінцевого покупця. Він охоплює маркетинг, організацію продажів, логістику, систему розрахунків та післяпродажне обслуговування. Доведено, що процес реалізації є фундаментальною частиною ведення бізнесу, яка забезпечує рух грошових потоків, формує фінансовий результат, визначає оборотність запасів, впливає на репутацію суб'єкта господарювання та забезпечує його конкурентоспроможність.

2. Розглянута сутність товарних запасів, як активів, що утримуються для продажу і встановлено основні завдання їх обліку та контролю. Обґрунтовано, що належне виконання всіх функцій товарного обліку у ФОП є важливим не лише з точки зору дотримання законодавчих вимог, а й через його практичну цінність для управління бізнесом. Аналітичні функції обліку допомагають визначити, які товари продаються швидше, а які – повільніше, що дає можливість оптимізувати асортимент і підвищувати оборотність запасів. У сукупності облік і контроль забезпечують фінансову стабільність і дозволяють підприємцю приймати обґрунтовані управлінські рішення.

3. Нормативно-правове регулювання обліку і контролю товарних запасів у суб'єктів малого підприємництва, складається з податкових, бухгалтерських, спеціальних та галузевих нормативів, які взаємодіють між собою. Хоча фізичні особи-підприємці формально звільнені від ведення повноцінного бухгалтерського обліку, сукупність вимог щодо підтвердження витрат, зберігання первинних документів, застосування РРО та дотримання галузевих норм фактично формує необхідність системного товарного обліку, який забезпечує законність діяльності, правильність оподаткування та контроль за рухом товарів.

РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКУ ТОВАРІВ У ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ-ПІДПРИЄМЦЯ ПОДОЛЯНЮК ТЕТЯНИ ВОЛОДИМИРІВНИ ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ФОП Подолянчук Т.В.

Подолянчук Тетяна Володимирівна за освітою професійний технолог вирішила на основі своєї освіти відкрити власну справу і 11 листопада 1996 року зареєструвалася фізичною особою-підприємцем (ФОП). З того часу уже 29 років працює в сфері торгівлі виробами із текстилю. Реєстрація фізичної особи-підприємця була здійснена на основі законодавства України. Зокрема дотримані всі вимоги Цивільного кодексу України [48]. В Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України ФОП внесена за індивідуальним номером 2221300782. Зареєстровано ФОП в Кіровоградській області в м. Олександрія.

Починаючи з 2012 року і по сьогоднішній день Фізична особа-підприємець Подолянчук Т.В. зареєстрована як платник єдиного податку другої групи. Ставка податку складає 20% від мінімальної заробітної плати і на 2025 рік становить 1600 грн. в місяць.

Основним видом діяльності Фізичної особи-підприємця Подолянчук Т.В є діяльність за КВЕД 47.51 «Роздрібна торгівля текстильними товарами в спеціалізованих магазинах». Додатковим КВЕДом діяльності є КВЕД 4782 «Роздрібна торгівля з лотків і на ринках текстильними виробами, одягом і взуттям».

Виходячи зі своїх вибраних видів діяльності Тетяна Володимирівна протягом 29 років розвиває свою справу і на сьогоднішній день вона має відкритий в м. Олександрія свій власний магазин під назвою «Тюльпан».

В магазині представлено різноманітний асортимент виробів із

текстилю. Найбільшим попитом та різноманітністю представлений товарний ряд з тюлі штор та інших виробів із текстилю. Тюль та штори мають різноманітну гаму кольорів та дизайн. При цьому в широкому асортименті представлено вироби із текстилю для оздоблення дитячих кімнат, що забезпечують доволі високий попит на представлену продукцію.

Для здійснення торгівельної діяльності Фізичною особою-підприємцем Подоляннюк Т.В. було закупленого різного роду торгівельне обладнання та меблі. Не звертаючи уваги на те, що вимоги вести окремий облік основних засобів для фізичних осіб-підприємців другої групи не встановлено, все ж підприємниця, діяльність якої досліджується, окремо веде облік вартості необоротних активів, адже воно використовується нею виключно у підприємницькій діяльності і розміщене в магазині та складському приміщенні, що є частиною магазину.

Зазначимо, що для відкриття власного магазину підприємницею, ще у 2012 році було викуплено трикімнатну квартиру на першому поверсі з виходом на одну із жвавих вулиць міста Олександрія. За документами вказану квартиру було виведено з житлового фонду, та переобладнано під магазин. З того часу магазин «Тюльпан» розміщений в цьому приміщенні, яке включає торгівельний зал та складське і господарське приміщення з виділенням окремого кабінету для роботи бухгалтера та самої підприємниці.

Враховуючи, що ФОП Подоляннюк Т.В. не здійснює нарахування амортизації, так як цього не вимагає законодавство, що регламентує ведення обліку у фізичних осіб-підприємців 2 групи, то для себе Тетяна Володимирівна веде облік всіх необоротних активів за вартістю їх придбання та поліпшення. Виходячи з цього, при підготовці висновків врахуємо, що фактично вартість всіх необоротних активів, що використовуються у підприємницькій діяльності Фізичною особою- підприємцем Подоляннюк Т.В. представляє собою первинну вартість необоротних активів.

Представимо данні про майно фізичної особи-підприємниці Подоляннюк Т.В, що використовується у господарській діяльності у вигляді

таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Необоротні активи для здійснення підприємницької діяльності фізичної-особи-підприємця Подолянюк Т.В. за 2020-2024 рр., тис. грн.

Види майна (активів)	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення 2024 р. до 2020р., %
Приміщення магазину	1055,0	1256,9	1256,9	1256,9	1256,9	119,1
Меблі для торгового залу	356,7	388,9	389,5	456,8	552,7	154,9
Декор для оздоблення магазину	32,1	37,5	37,5	45,6	52,1	162,3
Стелажі для складського приміщення	156,9	172,5	172,5	172,5	172,5	109,9
Фургон для перевезень товару (Fiat Doblo)	156,4	156,4	156,4	156,4	156,4	100,0
Комп'ютерна техніка та інші прилади	99,5	102,8	132,8	132,8	132,8	133,5
Всього	1856,6	2115,0	2145,6	2221,0	2323,4	125,1

Данні таблиці свідчать, що упродовж 2020-2024 років необоротні активи ФОП Подолянюк Т.В., яка займається торгівлею текстильними виробами та має власний магазин, загалом демонструють помітне зростання. Так, їхня загальна вартість збільшилася на 25,1%. Це свідчить про послідовне оновлення та зміцнення матеріально-технічної бази, необхідної для здійснення підприємницької діяльності.

Найбільший внесок у зростання зробили інвестиції в торговий зал. Вартість меблів для магазину збільшилася більш ніж на 50%, що означає оновлення або розширення торгового обладнання, яке безпосередньо впливає на зручність покупців та ефективність викладки товару. Значне зростання вартості декоративних елементів (понад 60%) показує, що підприємниця

приділяє увагу естетичному оформленню магазину, адже в торгівлі текстильними виробами атмосфера та візуальна привабливість торгового простору часто впливають на поведінку покупців та обсяг продажів.

Вартість приміщення магазину також зростає, що пов'язано з проведенням ремонтів у 2021 році. Протягом 2022-2024 років ремонти приміщення не здійснювалися, тому вартість приміщення магазину у обліку ФОП враховується на суму 1256,9 тис. грн. Проте, приділення уваги ремонтам приміщення підтверджує довгострокову стратегію розвитку власної торгової точки та зменшення залежності від орендних приміщень. Водночас складські стелажі змінилися незначно, адже приріст менше 10% свідчить про те, що складська зона була повністю укомплектована ще до 2020 році, а подальші витрати стосувалися лише часткового оновлення або модернізації.

Для наглядності представимо данні про зміну вартості майна підприємниці протягом 2020-2024 років у вигляді графіку (рис. 2.1).

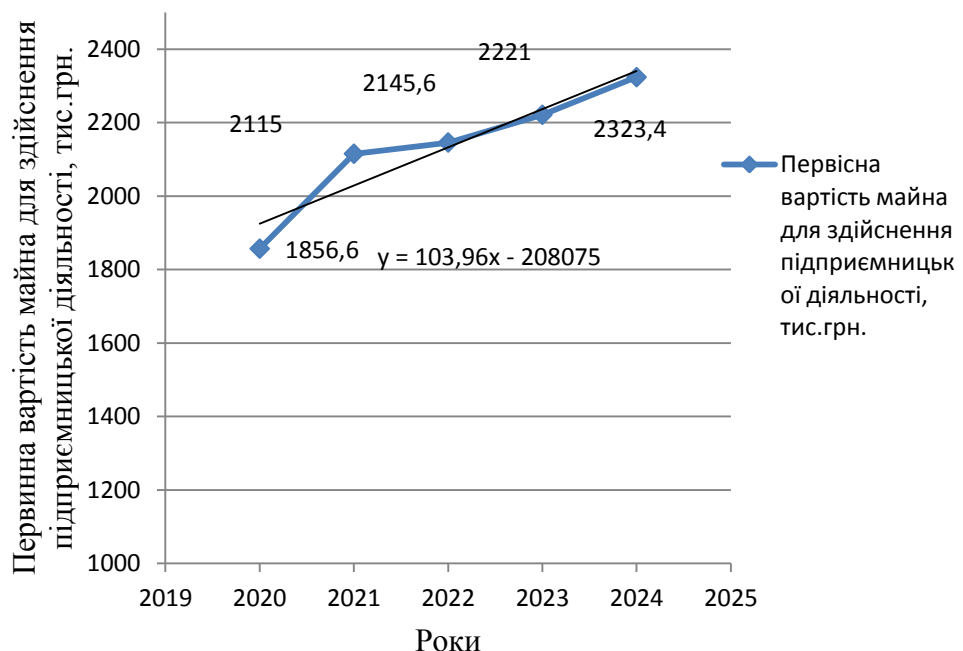


Рис. 2.1. Аналітичне вирівнювання вартості майна для здійснення підприємницької діяльності ФОП Подолянук Т.В. за 2020-2024 роки

Данні графіку наглядно засвідчують, що до початку повномасштабного

вторгнення росії на територію України підприємниця активно закупувала майно для провадження своєї діяльності. Найбільш вартісним було придбання автомобіля-фургона Fiat Doblo для доставки товарів покупцям при оптових замовленнях та приміщення для розміщення магазину. З 2022 по 2024 роки в основному здійснюється поновлення обладнання магазину. Найбільш дорогим придбанням уже після початку війни було придбання зарядної станції для забезпечення функціонування магазину на час вимкнення подачі електроенергії із загальної мережі.

Ми вважаємо за доцільне для більш правильного обліку та прийняття управлінських рішень все ж у майбутньому розрахувати амортизацію придбаних основних засобів, навіть якщо того не вимагає законодавство, адже це дасть можливість більш реалістично оцінити вартість майна, що використовується у підприємницькій діяльності.

Для оцінки підприємницької діяльності важливо також оцінити рівень дебіторської та кредиторської заборгованості фізичної особи-підприємця Подолянук Т.В. Представимо зібрану інформацію у вигляді таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка заборгованостей фізичної особи-підприємця Подолянук Т.В. за 2020-2024 рр., тис. грн.

Види заборгованостей	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення 2024 р. до 2020р., %
Дебіторська заборгованість за товари	85,2	35,4	30,1	-	40,7	47,8
Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	-	-
Поточні зобов'язання	56,9	27,6	31,6	14,6	26,0	45,7
В т.ч.:	-	-	-	-	-	-
- короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-	-
- кредиторська заборгованість за товари	54,2	24,5	27,8	10,7	21,3	39,3
- кредиторська заборгованість за роботи та	2,7	3,1	3,8	3,9	4,7	174,1

послуги						
---------	--	--	--	--	--	--

За даними таблиці 2.2 можемо констатувати, що у 2020-2024 роках структура заборгованостей ФОП Подолянюк Т.В. характеризується загальним скороченням обсягів боргів та їхньою стабілізацією, що свідчить про обережну фінансову політику та здатність підприємниці контролювати свої розрахунки. Для малого бізнесу у сфері торгівлі текстильними виробами така тенденція є позитивною, адже вона вказує на підвищення фінансової стійкості та зменшення ризиків.

Дебіторська заборгованість за товари протягом аналізованого періоду суттєво зменшилася з 85,2 тис. грн у 2020 році до 40,7 тис. грн у 2024 році, тобто більш ніж удвічі. Це означає, що підприємниця стала ефективніше контролювати відвантаження товарів та розрахунки з покупцями. Для роздрібного текстильного бізнесу скорочення дебіторської заборгованості є ознакою того, що продажі дедалі частіше здійснюються на умовах передоплати або швидкої оплати, а ризики неповернення коштів знижуються. Нульове значення у 2023 році може вказувати на тимчасову відсутність боргів покупців або на разове повне погашення заборгованості.

Кредиторська заборгованість за товари також зменшилася більш ніж удвічі: з 54,2 тис. грн у 2020 році до 21,3 тис. грн. у 2024 році. Це говорить про покращення розрахунків із постачальниками та зменшення залежності від відстрочок платежу. Підприємниця, ймовірно, почала частіше закуповувати товар за власні кошти або швидше закривати рахунки, що зміцнює її репутацію серед постачальників та дозволяє отримувати більш вигідні умови співпраці. Тенденція до зниження кредиторської заборгованості також відображає фінансову дисципліну та відсутність проблем із ліквідністю.

Єдиний показник, що зріс за період – показник кредиторської заборгованості за роботи та послуги, яка піднялася з 2,7 тис. грн у 2020 році до 4,7 тис. грн у 2024 році (+74%). Незважаючи на відносно невелику абсолютну суму, її збільшення в основному пов'язане зі зростанням суми

комунальних платежів за послуги з опалення електропостачання та водопостачання, які нараховуються на кінець поточного місяця і сплачуються підприємницею уже у наступному місяці. Зростання цієї заборгованості пов'язане зі зростанням вартості енергоносіїв протягом останніх п'яти років.

Відсутність довгострокових зобов'язань і короткострокових банківських кредитів протягом усіх років свідчить про те, що підприємниця не використовує зовнішнє фінансування для підтримки господарської діяльності. Це є ознакою фінансової незалежності, але також може означати обмеження у масштабуванні бізнесу за рахунок позикових коштів.

Важливо також відмітити, що не зважаючи на наявність найманих працівників у ФОП Подолянук Т.В. відсутня на кінець року заборгованість по заробітній платі та сплаті податків. Це пояснюється тим, що підприємниця у кінці грудня повністю розраховується з працівниками та сплачує податки за грудень.

Представимо данні про розміри дебіторської та кредиторської заборгованості підприємниці у вигляді діаграми (рис. 2.2).

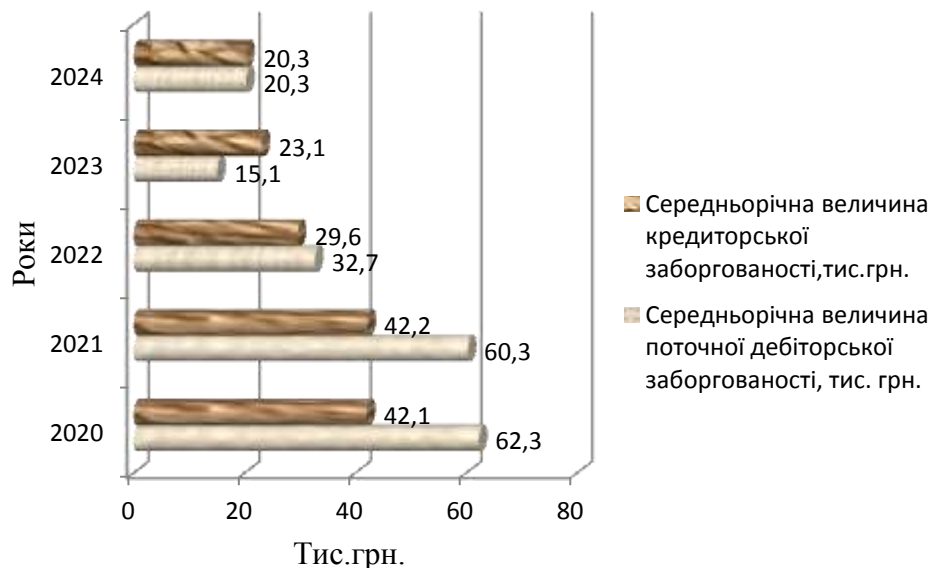


Рис. 2.2. Динаміка зміни розмірів дебіторської та кредиторської заборгованості ФОП Подолянук Т.В. за 2020-2025 роки

Данні діаграми засвідчують, що протягом досліджуваного періоду у

фізичної особи підприємця середньорічні розміри дебіторської заборгованості перевищують розміри кредиторської, хоча і мають невеликі розміри. Не значні розміри дебіторської заборгованості пояснюються тим, що в основному підприємниця реалізує свою текстильну продукцію у роздріб та одразу отримує оплату за реалізовані товари. Дебіторська заборгованість виникає лише тоді коли здійснюється реалізація бюджетним установам за виграними тендерами. Оплата за такі поставки здійснюється після їх проведення, тому в певні періоди у досліджуваній підприємниці може виникати дебіторська заборгованість. Проведемо порівняльний аналіз коефіцієнтів оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості за 2020-2024 роки, розрахувавши їх середньорічні значення. Для розрахунку коефіцієнтів оборотності вибрані данні про обсяги закупівель матеріальних ресурсів та послуг за кожен рік та розмір виручки у ФОП Подолянюк Т.В. (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Оцінка оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості у ФОП
Подолянюк Т.В. за 2020-2024 роки

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення 2024 до 2020, %
Дохід від реалізації (виручка), тис. грн	2356,8	3569	1205	1708	2896	122,86
Вартість закупівель, тис. грн	1250,1	2266	450,1	652,3	1696	135,69
Середньорічна дебіторська заборгованість, тис. грн	62,3	60,3	32,7	15,1	20,3	32,58
Середньорічна кредиторська заборгованість, тис. грн	42,1	42,2	29,6	23,1	20,3	48,22
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	37,83	59,18	36,85	113,10	142,64	377,06
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	29,69	53,69	15,21	28,24	83,56	281,40

Дивлячись на представлену таблицю фінансових показників ФОП

Подоляннюк, можна зробити кілька висновків про динаміку його діяльності за період з 2020 по 2024 рік. Так, Дохід від реалізації за цей період зріс із 2356,8 тис. грн у 2020 році до 2895,6 тис. грн у 2024 році, що становить збільшення на 22,8%. Вартість закупівель за період 2020-2024 років зросла більш суттєво: із 1250,1 тис. грн у 2020 році до 1696,2 тис. грн у 2024 році, що складає приріст на 35,7%. Це говорить про те, що ФОП значно збільшив закупівельну діяльність, з метою забезпечення зростання продажів або розширення асортименту.

Середньорічна дебіторська заборгованість зменшилась із 62,3 тис. грн у 2020 році до 20,3 тис. грн у 2024 році, що складає лише 32,6% від початкового рівня. Це свідчить про більш ефективне управління розрахунками з клієнтами та швидше надходження коштів від покупців. Аналогічно, середньорічна кредиторська заборгованість зменшилась із 42,1 тис. грн у 2020 році до 20,3 тис. грн у 2024 році, що становить 48,2% від початкового показника, що може свідчити про більш обережну політику щодо розрахунків із постачальниками.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зріс із 37,8 у 2020 році до 142,6 у 2024 році, тобто майже у 3,8 рази, що підтверджує активізацію стягнення коштів від покупців і ефективне управління оборотними активами. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості також зріс із 29,7 у 2020 році до 83,6 у 2024 році, що говорить про прискорення погашення заборгованості перед постачальниками.

У загальному підсумку, можемо константувати, що динаміка заборгованостей ФОП Подоляннюк Т.В. демонструє зниження боргового навантаження та підвищення платоспроможності підприємства. Зменшення як дебіторської, так і кредиторської заборгованості свідчить про покращення управління фінансами, а стабільна структура зобов'язань підтверджує надійність та стійкість бізнесу у сфері торгівлі текстильними виробами.

Зауважимо, що показники чистого доходу та розміру закупівель визначені у Фізичної особи-підприємця Подоляннюк Т.В за касовим методом,

тобто по даті фактичного надходження коштів від покупців та здійснення оплат кредиторам, так як ФОП, що працює на єдиному податку другої групи визначає суму доходу для відображення в своїй декларації по даті надходження коштів.

Для аналізу діяльності підприємця важливо також проаналізувати його трудові ресурси. В цьому контексті зауважимо, що ФОП Подолянук Тетяна Володимирівна протягом досліджуваного періоду мала найманих працівників кількість яких змінювалася від 2 до 3 осіб. Ефективність використання трудових ресурсів досліджуваний підприємець не розраховує, але ми визначимо показники динаміки та ефективності використання трудових ресурсів на основі даних податкової звітності Тетяни Володимирівни (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Трудові ресурси ФОП Подолянук Т.В. та ефективність їх використання за 2020-2024 рр.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення 2024 до 2020, %
Обсяг доходу за звітний (податковий) період відповідно до статті 292 глави 1 розділу XIV ПКУ, тис. грн	2356,8	3568,7	1205,1	1707,8	2895,6	122,9
Фактична чисельність найманих працівників у звітному періоді, осіб	3	3	2	3	3	100,0
Витрати на оплату праці, тис грн	326,80	429,60	269,80	412,60	499,70	152,9
Обсяг доходу в розрахунку на одного працівника, тис.грн	785,60	1189,57	602,55	569,27	965,20	122,9
Середньомісячна заробітна плата в розрахунку на одного працівника, грн	9077,78	11933,33	11241,67	11461,11	13880,56	152,9

Данні таблиці 2.4 засвідчують, що фактична чисельність найманих

працівників у ФОП Подолянюк Т.В. залишалася стабільною на рівні 3 осіб і лише у 2022 році у зв'язку з початком війни тимчасово зменшилася до 2 осіб. Це свідчить про відносну стабільність кадрового складу, незважаючи на коливання доходу. На сьогодні у Тетяни Володимирівни працюють дві продавчині, які також прибирають щоденно приміщення в кінці робочого дня та бухгалтер який виконує і роль комірника.

Витрати на оплату праці за 2020-2024 роки зросли із 326,8 тис. грн у 2020 році до 499,7 тис. грн у 2024 році, що становить збільшення на 52,9%. Це зростання перевищує темпи росту доходу, що свідчить про підвищення витрат на персонал і можливе збільшення середньої заробітної плати.

Обсяг доходу в розрахунку на одного працівника у 2024 році склав 965,2 тис. грн, що на 22,9% більше порівняно з 2020 роком. Це означає, що продуктивність праці зросла приблизно пропорційно зростанню загального доходу.

Середньомісячна заробітна плата в розрахунку на одного працівника за період зросла з 9077,78 грн у 2020 році до 13 880,56 грн у 2024 році, тобто на 52,9%. Це зростання перевищує темпи інфляції і свідчить про покращення матеріального стимулювання працівників, що може позитивно впливати на мотивацію та продуктивність.

В цілому, аналіз показує, що ФОП Подолянюк за у 2024 році, порівняно з 2020 демонструє зростання доходів від реалізації текстильної продукції на 22,9%, хоча і спостерігаєм значне зниження доходу у 2022 році, що пояснюється повномасштабним вторгненням росії на території України. Не дивлячися на загрози зовнішнього середовища підприємниці вдалося стабілізувати свою роботу і навіть досягти у 2024 році покращення показників відносно 2020 року. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зріс із 37,8 у 2020 році до 142,6 у 2024 році, тобто майже у 3,8 рази, що підтверджує активізацію стягнення коштів від покупців і ефективне управління оборотними активами. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості також зріс із 29,7 у 2020 році до 83,6 у 2024 році, що говорить

про прискорення погашення заборгованості перед постачальниками. При цьому зберігається стабільна чисельність персоналу та підвищення заробітної плати, що разом свідчить про покращення фінансового стану та ефективності використання трудових ресурсів. При цьому ефективність доходу на одного працівника залишається на рівні, пропорційному зростанню загального доходу, що говорить про збалансовану роботу підприємця.

2.2. Стан обліку товарних запасів у фізичної особи-підприємця Подолянук Т.В.

Фізична особа-підприємець Подолянук Т.В., як уже зазначалося, здійснює роздрібну торгівлю текстильними виробами у власному магазині «Тюльпан» та перебуває на спрощеній системі оподаткування (2 групі єдиного податку). Господарська діяльність підприємниці пов'язана з купівлею та подальшим продажем товарів як в роздріб так і оптом з доставкою товарів покупцю, тому важливим елементом є правильно організований товарний облік, який забезпечує контроль за рухом товарів, визначення реальних залишків, формування фінансових результатів та подання обов'язкової звітності. Для здійснення обліку підприємець використовує первинні документи, веде товарний облік за допомогою аналітичних таблиць, а також застосовує програмний реєстратор розрахункових операцій (ПРРО) при здійсненні роздрібної реалізації.

Враховуючи велику номенклатурну різноманітність товарів, для ведення обліку, розрахунку податків та подання звітності у фізичної особи-підприємця працює окремий бухгалтер, який також відповідає за складський облік і веде всю кадрову документацію, адже крім бухгалтера у ФОП працюють ще дві продавчині.

Процес товарного обліку починається з моменту придбання товарів у постачальників. ФОП Подолянук отримує товар переважно за накладними

або актами приймання-передачі, які є первинними документами, що підтверджують факт здійснення господарської операції. Постачальник передає «Видаткову накладну», яка містить найменування товарів, кількість, ціну придбання та загальну вартість. Цей документ є обов'язковим для формування товарної партії та подальшого аналітичного обліку.

Після отримання товарів підприємець або бухгалтер перевіряє відповідність фактичного надходження даним накладної, проводить візуальний огляд товару та здійснює його оприбуткування. Оприбуткування відбувається шляхом внесення даних у «Електронний журнал руху товарів», що використовується підприємцем і ведеться у вигляді таблиці Excel. В обліковій таблиці фіксуються такі дані: дата надходження, назва товару, кількість, ціна закупівлі, вартість партії.

ФОП Подолянчук Тетяна не торгує тими групами товарів, при продажі яких ведення товарного обліку є обов'язковим, тому не зважаючи на те, що при реалізації товарів через магазин «Тюльпан» використовується ПРРО, вести товарний облік за «Формою ведення обліку товарних запасів» встановленою Наказ Міністерства фінансів України № 496 від 03.09.2021 «Про порядок ведення обліку товарних запасів для фізичних осіб - підприємців, у тому числі платників єдиного податку» [25], не зобов'язана.

Оскільки ФОП на спрощеній системі не використовує рахунки бухгалтерського обліку, облік ведеться у вигляді кількісно-сумового підходу, де кожна партія товару враховується окремо. Важливо, що підприємець зобов'язаний підтвердити товар документально у разі перевірки ДПС, відсутність накладних може бути підставою для штрафів.

До основних документів, що використовуються при формуванні первинного обліку ФОП Подолянчук Т.В. належать:

- видаткова накладна постачальника;
- товарно-транспортна накладна (якщо передбачена перевезенням, чи товар доставлявся через Нову пошту);
- фіскальні чеки постачальників;

- акти приймання-передачі товару (за умови, якщо текстильні вироби придбаваються у фізичних осіб, які займаються їх виготовленням).

Ці документи підтверджують факт придбання товару, забезпечують формування достовірних залишків та використовуються для подальшого аналізу витрат і доходів. Звернемо увагу, що певні види продукції, наприклад, килимки ручної роботи, Тетяна Володимирівна придбаває у майстринь, які не зареєстровані, як підприємці. За таких умов, вона виступає податковим агентом і зобов'язана відобразити утриману суму податку з доходів фізичних осіб та військового збору із суми виплати у формі звітності 4ДФ та перерахувати ці суми податків до бюджету. Схематично відображення надходження товарів до фізичної особи-підприємця Подолянук Т.В. представлено на рис. 2.3.

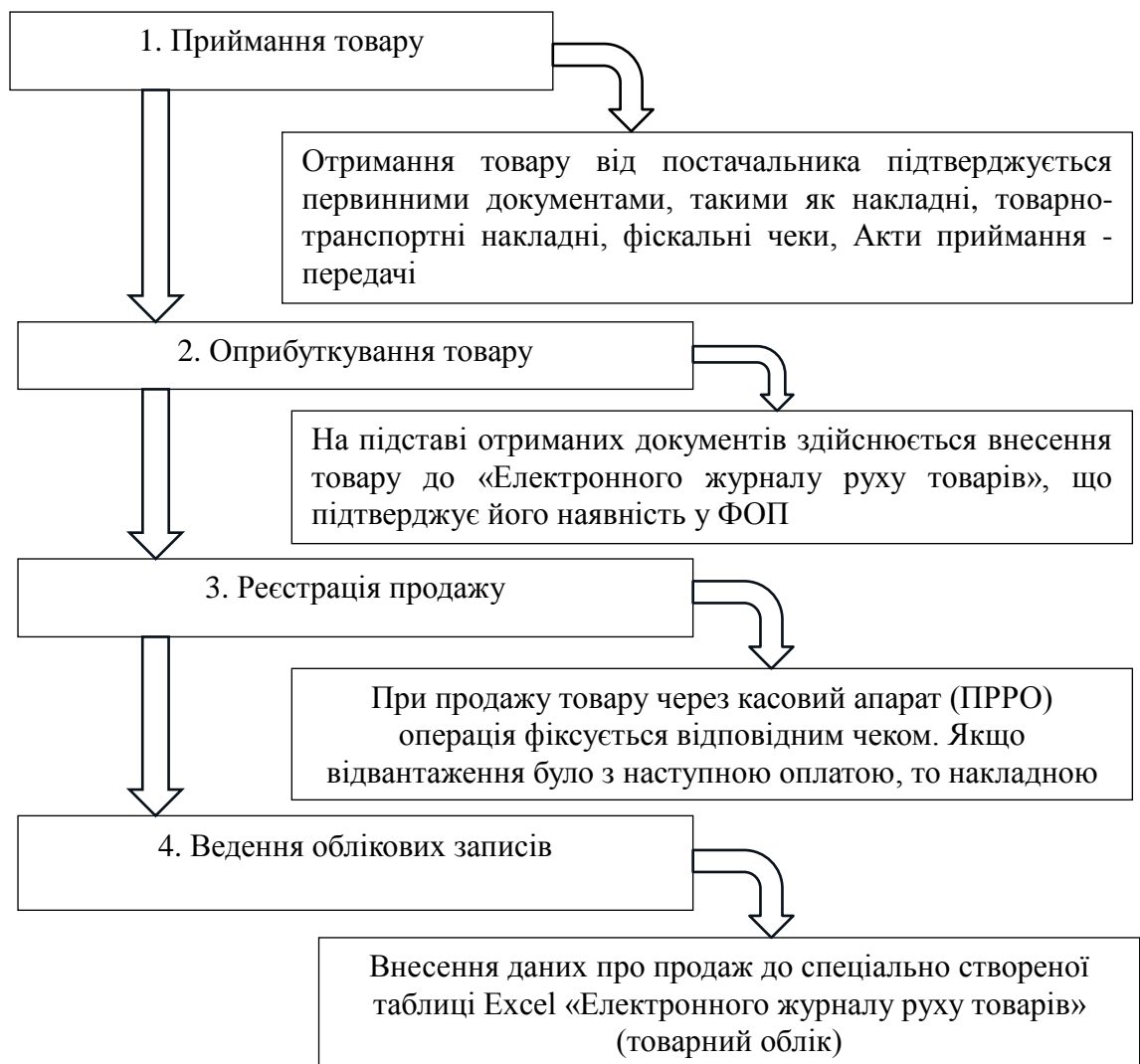


Рис. 2.3. Схема організації облікового процесу руху товарних запасів до ФОП
Подолянюк Т.В.

Оскільки фізична особа-підприємець не веде аналітичного та синтетичного обліку із застосуванням подвійного запису в класичному варіанті, товарний облік ведеться розрізі кожної окремої товарної позиції та партії. Такий підхід дає можливість контролювати рух товарів та формувати реальні залишки на складі. Внесення інформації про придбання товарів на основі первинних документів у «Електронний журнал руху товарів» та реалізацію за накладними здійснюється бухгалтером при його оприбуткуванні, а обсяги реалізованого товару через магазин вносяться по результатам Z-звітів продавцями. У графах зазначається дата реалізації, найменування товару, кількість проданих одиниць, ціна продажу та сума отриманого доходу. На підставі реалізації формується зменшення залишку товарів. Проте часто бувають помилки, коли продавець відмітив як реалізований, товар не з тієї партії, а схожий за назвою, що призводить до викривлення інформації про товарні залишки та визначену маржу.

ФОП Подолянюк Т.В., як уже раніше зазначалося, застосовує програмний реєстратор розрахункових операцій – «Вчасно.Каса». Всю роботу з ним здійснює продавчиня-касир, або сама Підприємець, якщо вона обслуговує клієнта. Це означає, що кожна роздрібна операція продажу товару супроводжується формуванням електронного розрахункового документа – фіскального чека. Із використанням ПРРО підприємець автоматично передає дані про продажі до серверів ДПС. Після кожної зміни формується Z-звіт, який закриває робочу зміну та фіксує обсяг реалізації.

При продажу товару відбувається:

- вибір товарної позиції;
- фіскалізація через ПРРО;
- видача електронного або друкованого чека покупцю;

- зменшення товарного залишку (на сьогоднішній день це робиться вручну, так як ПРРО не інтегроване з обліковою системою).

Важливим моментом у відображенні реалізації товарів є правильний облік доходів, який потрібен для точної та своєчасної подачі Податкової декларації та контролю за грошовими надходженнями. Для обліку доходів в процесі реалізації товарних запасів Фізична особа-підприємець Подолянюк Т.В. веде окремий облік в спеціально створеній таблиці Excel: «Журнал обліку готівкових надходжень». Схематично обліковий процес при реалізації товарів через магазин «Тюльпан» представлений на рис. 2.4.

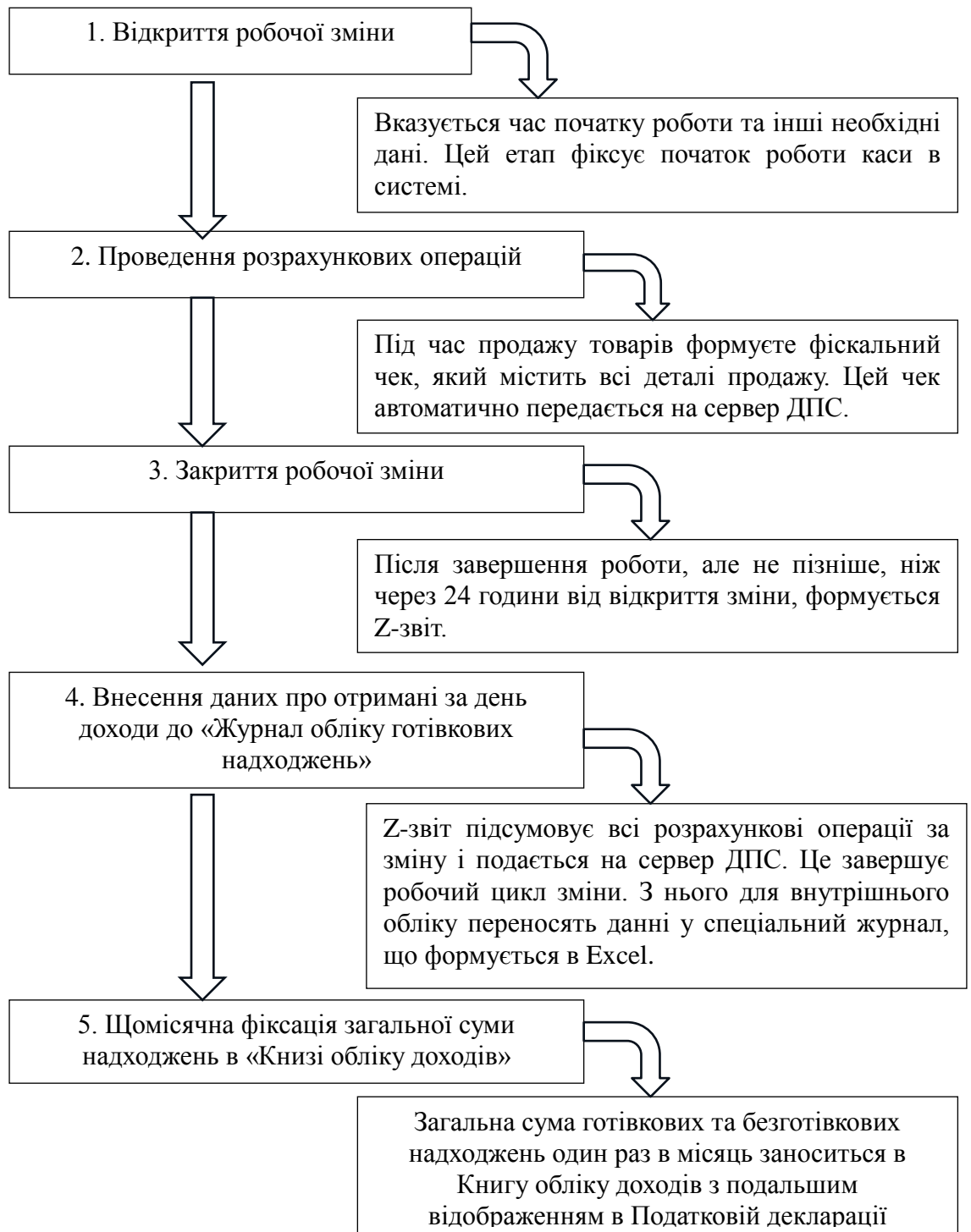


Рис. 2.4. Схема організації облікового процесу при реалізації товарів ФОП Подолянюк Т.В. через магазин «Тюльпан»

У магазині фізичної особи-підприємця Подолянюк Т.В. великий асортимент текстильних виробів для дитячих кімнат. Різні пледи, простирадла та тюль з дитячими малюнками. Для реалізації своїх товарів дитячим садкам та школам, Тетяна Володимирівна приймає участь у тендерах пропонуючи якісну продукцію за доступними цінами. За умови, що ФОП

Подольнюк Т.В. здобуває перемогу в тендері з бюджетною установою підписуються договори на поставку. Тетяна Володимирівна поставляє відповідну продукцію до установи, складаючи видаткову накладну та товарно-транспортну накладну, якщо доставка продукції здійснюється власним фургоном чи транспортною організацією. Після перевірки якості та комплектності поставки, товари приймаються установою і лише після цього оплачуються. Оплата за такими поставками надходить на розрахунковий рахунок підприємниці, що відкритий в АТ «Універсал банк». Схематично реалізація товарів бюджетним установам представлена на рис. 2.5.

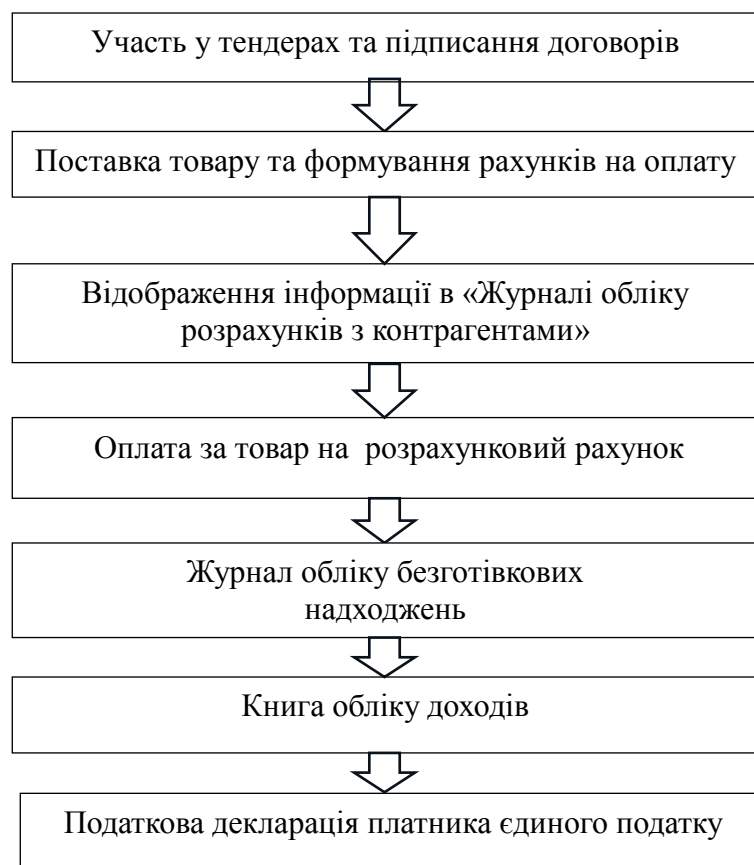


Рис. 2.5. Схема організації облікового процесу при реалізації товарів ФОП

Подольнюк Т.В. з наступною оплатою

Як бачимо зі схеми, на період поки оплата не надійшла для себе підприємниці фіксує суму заборгованості в спеціальному «Журналі обліку розрахунків з контрагентами». Її продукція користується попитом серед споживачів, а вона є надійним постачальником в своєму регіоні так як займається реалізацією текстильних виробів уже 29 років.

Отже, товарний облік у фізичної особи-підприємця Подолянюк Т.В. ведеться для власних потреб у спеціально розроблених формах журналів, що ведуться в Excel та дозволяють зафіксувати надходження товарів, їх вибуття та вирахувати залишки. Реалізація товарів через магазин обов'язково здійснюється із застосуванням ПРРО «Вчасно.Каса» і з відображенням і «Журналі готівкових надходжень», а дохід від реалізації за безготівковий розрахунок відображається в «Журналі безготівкових надходжень». З наступним перенесенням загальної суми надходжень в Книгу обліку доходів і в річну декларацію.

2.3. Удосконалення обліку товарних запасів у фізичної особи підприємця

Дослідження стану товарного обліку у фізичної особи-підприємця Подолянюк Тетяни Вікторівни дали можливість зробити висновки, що одним із проблемних моментів обліку є велика номенклатура товарних запасів. Тетяна Вікторівна намагається розширювати свій асортимент щоб задовільнити вимоги максимальної кількості споживачів, проте це ускладнює облік і приводить до помилок. Для спрощення ідентифікації проданого товару вважаємо за необхідне ввести у артикули товарів товарну категорію, що дозволить розбити товари по категоріях в обліку і здійснювати аналіз продажів за категоріями товарів.

Нами була проаналізовано асортимент товарів продаж яких здійснює фізична особа підприємець Подолянюк Тетяна Володимирівна та запропоновано об'єднати їх за наступними категоріями (рис. 2.6).



Рис. 2.6. Запропоноване групування товарів ФОП Подолянюк Т.В. за категоріями для включення категорії до артикулу товару

Додавання до існуючого артикулу коду категорії товарів та створення журналу артиклів товарів в розрізі кожної категорії дозволить розділити товари на асортиментні групи і зменшить ризик помилок при перенесенні даних з вивантажень продажів ПРРО «Вчасно.Каса» до облікової системи фізичної особи підприємця. ПРРО «Вчасно.Каса» на сьогоднішній день дозволяє експортувати данні про продажі в формат Excel і після цього можна з допомогою формули «VLOOKUP» автоматично перенести данні про продажі за певними товарами у «Електронного журналу руху товарів», якщо в ньому по кожному товару буде додана колонка артиклів.

«Вчасно.Каса» дозволяє автоматично списувати товар при кожному продажі та бачити поточні залишки прямо в додатку. Цю можливість можна використати для звірки даних по залишках у ПРРО та у бухгалтерських

таблицях.

Ще одним рішенням інтеграції даних облікової системи і «Вчасно.Каса» може бути встановлення програмне забезпечення «KeerInCRM». KeerInCRM має безкоштовний тариф для 1-го користувача, наприклад, для бухгалтера, який буде вивантажувати та надавати інформацію підприємцю. Якщо ж потрібен повний функціонал (склад, каса, фінанси, документи тощо) і більше ніж один користувач, то на сьогодні стандартний тариф з одним додатковим користувачем коштує 349 грн/місяць. Для ФОП Подолянчук Т.В. KeerIn може бути дуже вигідним та недорогим рішенням.

Ще однією проблемою, виявленою під час досліджень є відсутність належної системи управлінського обліку товарів у ФОП Подолянчук Т.В. Проте, у реаліях динамічного ринкового середовища, постійних коливань попиту та посилення конкуренції, товарні запаси стають важливою складовою операційної діяльності не лише великих компаній, а й малого та середнього бізнесу, особливо у сфері роздрібної торгівлі. Водночас в Україні досі відсутні чіткі нормативні акти, які б визначали порядок організації управлінського обліку запасів. Незважаючи на це, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [31] зобов'язує суб'єктів господарювання забезпечувати ведення такого обліку.

Налагоджена система управлінського обліку товарних запасів дає змогу підприємцю контролювати витрати, формувати конкурентоспроможні ціни, раціонально планувати закупівлі та підтримувати оптимальний рівень оборотності товарів. Не випадково Спіридонова К., Каширнікова І., Кірнос О. зазначають, що «...розробка ефективної та обґрунтованої політики управління запасами є актуальною для виробничого й торговельного підприємства та базується на досягненні балансу між мінімізацією витрат на утримання запасів та ризиком несвоєчасного виконання зобов'язань перед споживачами» [38].

Для вирішення проблеми побудови управлінського обліку у ФОП, на нашу думку, «Необхідно ідентифікувати найбільш проблемні аспекти

організаційної, методичної та технічної складової організації обліку і на основі цього запропонувати напрями подолання визначених проблем, які можуть бути реалізовані суб'єктами малого підприємництва, враховуючи їх фінансові, організаційні та кадрові обмеження» [35]. Що представлено на рис. 2.7.



Рис.2.7. Проблемні питання побудови управлінського обліку товарних запасів

суб'єктів малого підприємництва та напрями їх вирішення [35]

В рамках побудови управлінського обліку товарних запасів у фізичної особи-підприємця Подолянук Т.В., враховуючи великий асортимент товарів, на нашу думку, важливо визначити які позиції продаються краще, а які залишаються постійно в залишках. Для цього в існуючий у ФОП Подолянук Т.В. «Електронний журнал обліку товарів» можна додати формули, які автоматично показують: які товари продаються найчастіше, що залежалося понад 30/60/90 днів, які позиції приносять найбільший прибуток.

Наприклад, товарні позиції, що не продавалися 30 днів можуть автоматично підсвічуватися жовтим, 60 днів – помаранчевим, 90 днів – червоним. Це допоможе оптимізувати закупівлі та проводити відповідну маркетингову політику щоб продати ті товари, які «залежалися на складі». Умови та порядок впровадження ідентифікації товарів за вказаним принципом наведено на рис. 2.8.



Рис. 2.8. Впровадження ідентифікації товарів за швидкістю продажів

За аналогічним принципом додавши в існуючий «Електронний журнал обліку товарів» графу «Статус залишку» за прописаними формулами автоматично буде вказуватися: «достатній запас», «низький запас» чи «критичний запас» має кожен товар. Для цього виходячи з динаміки продажів треба встановити правила, який запас вважається низьким чи критичним. Наприклад, якщо запас менший ніж середні продажі за попередні 14 днів, то він є критичним. І також встановити кольори, якими будуть підсвічуватися комірки з відповідним рівнем запасу.

Таким чином, впровадження механізмів управлінського обліку, автоматизації облікових процесів на базі існуючих програмних продуктів чи з допомогою інструментарію Excel та Google-таблиць дозволить значно поліпшити товарний облік у фізичної особи Подоляннюк Т.В. та сформуванати необхідну інформацію для управління товарними запасами.

Висновки до розділу 2

1. Склавши організаційно-економічну характеристику діяльності Фізичної особи-підприємця Подоляннюк Т.В. можемо констатувати, що ФОП займається реалізацією текстильної продукції через власний магазин «Тюльпан» і працює відносно стабільно. Має власне приміщення та транспорт для здійснення підприємницької діяльності. У 2024 році, порівняно з 2020 спостерігається зростання доходів від реалізації на 22,9%, не дивлячись на їх значне падіння у 2022 році. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зріс із 37,8 у 2020 році до 142,6 у 2024 році, тобто майже у 3,8 рази, а коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зріс із 29,7 у 2020 році до 83,6 у 2024 році, що підтверджує ефективність управління дебіторською та кредиторською заборгованістю і її

не високий рівень. Стабільна чисельність персоналу та підвищення заробітної плати свідчить про покращення фінансового стану, ефективності використання трудових ресурсів та націленість підприємця на подальший розвиток.

2. Товарний облік у фізичної особи-підприємця Подолянук Т.В. ведеться для власних потреб у спеціально розроблених формах журналів, що складаються в Excel та дозволяють зафіксувати надходження товарів, їх вибуття та вирахувати залишки, проте через помилки в результаті ручного перенесення даних про продажі не завжди є актуальна інформація про залишки товарів і правильно визначена маржа від реалізації.

3. Реалізація товарів через магазин обов'язково здійснюється із застосуванням ПРРО «Вчасно.Каса» і з відображенням у «Журналі готівкових надходжень», а дохід від реалізації за безготівковий розрахунок відображається в «Журналі безготівкових надходжень» з наступним перенесенням загальної суми надходжень в Книгу обліку доходів і в річну декларацію. Управлінському обліку закупівель та оцінки прибутковості не приділяється належна увага.

4. Запропоновано групування товарів ФОП Подолянук Т.В. за категоріями та включення коду категорії до артикулу товару, що дозволить більш точно ідентифікувати який товар та якої категорії реалізовано і здійснювати аналіз продажів в розрізі категорій.

5. Обґрунтовано необхідність здійснювати щоденне вивантаження інформації про продажі із ПРРО «Вчасно.Каса» в формат Excel та їх автоматичне перенесення з допомогою формули «VLOOKUP» до «Електронного журналу руху товарів» з наступною автоматизацією обліку через програмне забезпечення «KeepinCRM», що на сьогодні має безкоштовний тариф для 1-го користувача, а вартість повного функціоналу (склад, каса, фінанси, документи тощо) і більше ніж один користувач на сьогодні складає 349 грн/місяць, що є доступною сумою для ФОП Подолянук Т.В.

6. Визначено проблемні питання побудови управлінського обліку товарних запасів суб'єктів малого підприємництва та встановлено напрями їх вирішення за методичною, організаційною та технічною складовою організації обліку.

7. Запропоновано доповнити існуючий у ФОП Подолянюк Т.В. «Електронний журнал обліку товарів» графами «Статус продажів» та «Статус залишків» і розроблено порядок формування інформації в цих графах в кінці кожного дня, що дасть можливість в реальному часі бачити ті товарні позиції які не продаються та які продаються швидко і мають критичний запас, що спростить управління закупівлями товарів і може стати основою розробки політики управління продажами.

РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ У ФОП ПОДОЛЯНЮК Т. В. ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

3.1. Стан контролю закупівлі та продажу товарів у ФОП Подолянюк Т.В.

У діяльності фізичної особи-підприємця Подолянюк Тетяни Володимирівни, яка здійснює роздрібну торгівлю текстильними виробами у власному магазині «Тюльпан», контроль за процесами закупівлі та продажу товарів є ключовим елементом забезпечення стабільної роботи підприємця, дотримання законодавчих вимог та досягнення прийняттого рівня фінансового результату.

В умовах високої конкуренції та змінного попиту на текстильну продукцію, особливо сезонного характеру, якість організації контролю над товарними запасами безпосередньо впливає на швидкість оборотності, рівень витрат, формування цінової політики та загальну ефективність підприємницької діяльності.

У ФОП Подолянюк Т. В. контроль закупівлі та продажу товарів формується навколо поточного товарного обліку, використання ПРРО «Вчасно.Каса» та періодичної взаємодії підприємця з бухгалтером. Загалом система працює, однак вона має низку особливостей та недоліків, які впливають на рівень точності та оперативності контролю.

Як засвідчили проведені в другому розділі дослідження, облік товарів починається з моменту їх закупівлі. Підприємець отримує товар від постачальників разом із накладними і ці документи фіксуються у внутрішньому реєстрі надходжень, який ведеться в електронних таблицях. Вимоги до ведення товарного обліку за встановленою законодавством формою для ФОП Подолянюк Т.В. немає. Дані в електронні таблиці вносяться вручну, через що існує ризик технічних помилок і неточностей,

особливо у періоди активних закупівель. Артикули та категорії товарів присвоюються підприємцем самостійно, але система кодування не завжди є стабільною: інколи артикул формується лише за назвою, інколи додається код категорії, а інколи він відрізняється для товарів однієї серії. Це ускладнює групування товарів і подальший аналіз.

Продажі здійснюються в основному в роздріб через магазин «Тюльпан» із використанням ПРРО «Вчасно.Каса», що дозволяє фіксувати кожну операцію в режимі реального часу та формувати фіскальні чеки. Однак між програмою обліку товарів та ПРРО немає повноцінної інтеграції. ФОП використовує можливість вивантаження звітів про продажі з «Вчасно.Каси» у форматі Excel, але подальше опрацювання цих даних проводиться вручну. Це означає, що контроль залишків, аналіз продажності та визначення оборотності товарів здійснюється на основі ручної звірки між таблицями закупівель, Excel-звітами з ПРРО та внутрішніми записами. Такий підхід працює, але є трудомістким і допускає наявність помилок, пов'язаних з людським фактором.

Синтетичний та аналітичний облік ведеться за принципами, характерними для ФОП: без використання плану рахунків, з акцентом на товарному обліку. Підприємець та бухгалтер формують окремі таблиці для закупівель, продажів, заборгованостей і фінансових показників. Аналітичний облік частково залежить від структури, яку самостійно формує ФОП: наприклад, є окремі позиції для видів текстильних виробів (постіль, рушники, піжами, домашній одяг тощо), але система групування не завжди є систематичною. Через це іноді складно швидко визначити, які групи товарів продаються найкраще, які зависають на складі, або які потребують термінової закупівлі.

Певною мірою контроль здійснюється на основі досвіду підприємця: вона добре знає асортимент, орієнтується в попиті та може інтуїтивно визначати потребу в закупівлі. Такий підхід характерний для багатьох фізичних осіб-підприємців, але він зменшує можливість точного

прогнозування та аналізу, особливо у періоди сезонних коливань. Окрім того, облік оборотності товару фактично проводиться постфактум, або не проводиться взагалі. Як уже зазначалося, підприємниця оцінює, як швидко продаються товари, на основі звітів за місяць або квартал, а не через автоматизовані показники в режимі реального часу.

Що стосується контролю залишків, то тут найбільша проблема полягає у відсутності регулярних інвентаризацій. Фактичні перевірки товарів проводяться доволі рідко, зазвичай лише у випадках виявлення розбіжностей або появи підозр щодо помилок у записах. Повна інвентаризація товарів не здійснюється планово, а охоплює лише окремі групи або полиці, коли виникає необхідність звірити дані. Такий підхід дозволяє частково тримати ситуацію під контролем, але не забезпечує своєчасного виявлення нестач, пересортиці чи залежалого товару. У результаті підприємець може дізнатися про помилки вже тоді, коли значна частина показників за період сформована, а виправлення ускладнюються.

Податкова звітність подається у строки, визначені законодавством для 2 групи єдиного податку. Подачі звітності про товарні залишки згідно законодавства у Тетяни Володимирівни не вимагається. Підприємець декларує дохід відповідно до даних із ПРРО та внутрішнього обліку. Однак відсутність автоматичного зв'язку між даними продажів і системою внутрішнього товарного обліку створює ситуацію, коли бухгалтер змушений вручну зіставляти показники та перевіряти правильність даних. Це збільшує обсяг роботи та підвищує ризик неточностей.

Загалом система контролю закупівель і продажів у ФОП Подолянчук Т.В. базується на поєднанні електронних таблиць, ПРРО та досвіду підприємця. Вона працює, але має обмеження, пов'язані з відсутністю інтеграцій, надмірною залежністю від ручних операцій, нестабільністю структури аналітичного обліку та нерегулярністю інвентаризацій. У результаті ФОП може зіткнутися з труднощами у прогнозуванні потреби в товарних запасах, контролі залишків, аналізі продажів за групами товарів та

забезпеченні повної прозорості обліку. Ці моменти потребують удосконалення, що і стане основою для розробки пропозицій щодо поліпшення системи контролю.

3.2. Аналітичне забезпечення контролю процесу реалізації товарів у фізичної особи-підприємця

Для підвищення ефективності управління товарними запасами у ФОП Подолянчук Т.В., на нашу думку, доцільно модернізувати існуючу систему контролю, оскільки нинішня модель, що базується переважно на ручних операціях, вибірковій інвентаризації та частковій автоматизації, не забезпечує повної точності та оперативності. Удосконалення контролю має бути спрямоване на зменшення впливу людського фактору, підвищення рівня прозорості обліку та створення умов для швидкого аналізу руху товарів і ухвалення коректних управлінських рішень.

Одним із ключових напрямів є впорядкування системи управлінського обліку з метою підвищення прозорості аналітичної інформації. Дослідження показали, що поточне присвоєння артикулів і категорій потребує стандартизації, адже відсутність єдиних правил формування кодів ускладнює групування товарів, побудову звітності та аналіз асортименту. Запровадження єдиної структури артикулу, яка включатиме код категорії, код підгрупи та індивідуальний номер позиції, дозволить забезпечити однозначну ідентифікацію товарів та уникнути дублювань. Це також допоможе автоматизувати фільтрацію товарів за групами й підвищить точність контролю залишків.

В другому розділі дипломної роботи встановлено, що підприємцю доцільно розширити використання аналітичних інструментів. Створення такої системи обліку, яка на основі даних про закупівлі, продажі та залишки дасть можливість відстежувати динаміку оборотності, бачити найприбутковіші групи товарів, сезонність попиту та швидкість продажів

кожної категорії. Така аналітика дозволить приймати рішення щодо формування асортименту на основі реальних показників, а не лише на інтуїтивних оцінках, що важливо в умовах конкуренції та подорожчання закупівель.

Проте формування необхідної інформації в обліковій системі без її обробки та аналізу не має фактичного значення для управління, тому логічним продовженням запропонованих покращень у другому розділі дипломної роботи є обґрунтування необхідності аналізу отриманих даних. Так, перш за все, зробити висновок про динаміку продажів дозволить Аналітичне вирівнювання даних про доходи підприємця за 2020-2024 роки, що представлено на рис. 3.1.

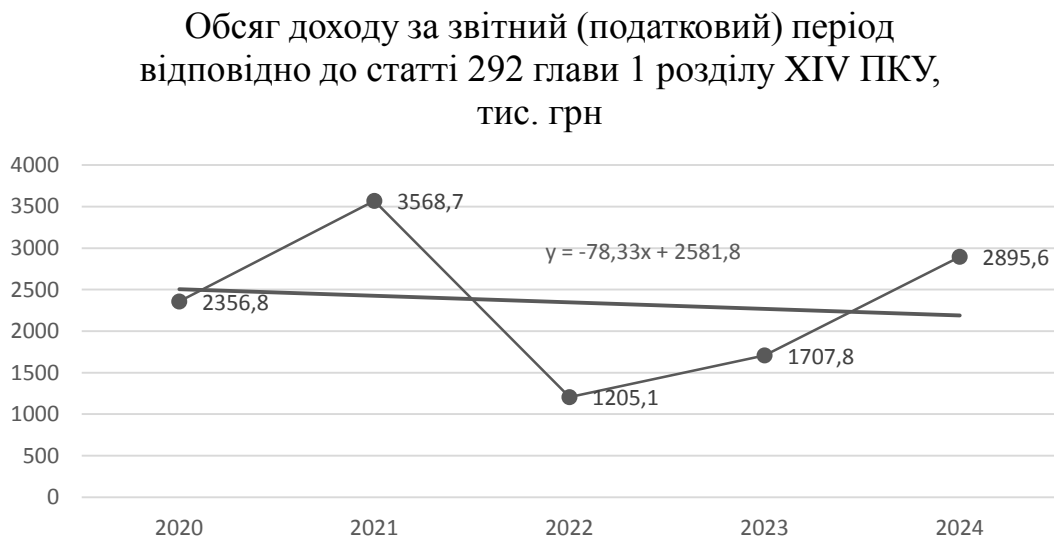


Рис. 3.1. Аналітичне вирівнювання доходу від продажів товарів у ФОП Подолянюк Т.В. за 2020-2024 роки

Як засвідчують данні представленого графіку, не дивлячися на те, що щорічно фізична особа-підприємець мала дохідність, ми спостерігаємо значне падіння розміру надходжень від продажів у 2022 році. За 2023-2024 роки ситуація покращилася і фактично підприємець у 2024 році мала доходи вищі ніж у довоєнний 2020 рік, Проте загальна тенденція говорить, що в середньому за останні п'ять років доходи скоротилися на 78,33 тис. грн.

щорічно.

Проте саме по собі зростання дохідності в останні два роки не свідчить про зростання прибутковості. Для цього необхідно порівняти доходи отримані від продажу з понесеними витратами. Особливо таке порівняння важливе для визначення маржинального доходу за кожною проданою одиницею чи партією товарів. Представимо порівняння доходу отриманого від продажів (грошові надходження) та витрачених коштів на придбання цих товарів (собівартість придбання) за даними діяльності ФОП Подолянчук Т.В. на рис. 3.2.

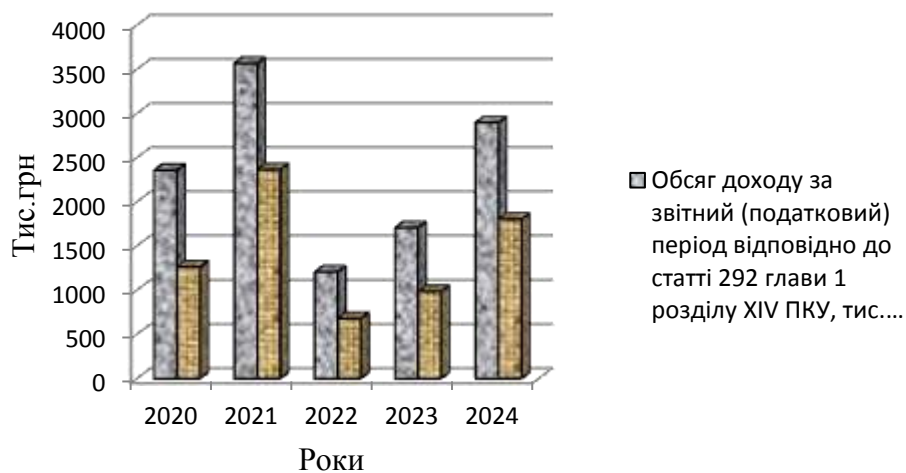


Рис. 3.2. Динаміка доходу (виручки) та собівартості реалізованих товарів у ФОП Подолянчук Т.В. за 2020-2024 роки

Дані діаграми свідчать, що протягом всього досліджуваного періоду підприємниця мала маржинальний дохід за реалізованими товарами на рівні 50-86%.

Проте, крім витрат на придбання товарів у фізичної особи-підприємця є і інші витрати, які пов'язані з господарською діяльністю і не включені у собівартість реалізованих текстильних виробів, тому для оцінки ефективності продажу товарів та віддачі від підприємницької діяльності проведемо аналіз чистого доходу, що лишається у фізичної особи підприємниці після покриття всіх витрат (табл. 3.3).

Данні таблиці показують, що не дивлячись на те, що маржинальний дохід має досить високий рівень 86-50%, чистий дохід за останні п'ять років знизився на 34,9%. Це пов'язано зі зростанням витрат по всіх статтях більше ніж на 50%, тому при тій же торговій націнці фізична особа-підприємець стала отримувати менший рівень доходу. Найбільше таке зниження помітно у 2022 році, коли на початку повномасштабного вторгнення на певний період магазин призупиняв роботу і різко скоротилися обсяги продажів.

Таблиця 3.1

Результати підприємницької діяльності ФОП Полдолянук Т.В.
за 2020-2024 рр.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення 2024 до 2020, %
Обсяг доходу за звітний (податковий) період відповідно до статті 292 глави 1 розділу XIV ПКУ, тис. грн.	2356,8	3568,7	1205,1	1707,8	2895,6	122,9
Собівартість реалізованих товарів (за закупівельною вартістю), тис. грн	1262,1	2365,5	680,2	983,3	1801,2	142,7
Витрати на оплату праці, тис грн	326,8	429,6	269,8	412,6	499,7	152,9
Нарахування на заробітну плату, тис. грн	71,90	94,51	59,36	90,77	109,93	152,9
Оплата комунальних платежів та інші витрати, тис. грн.	23,50	25,40	24,30	32,80	36,90	157,0
Витрати на оплату податків ФОП за себе, тис.грн	11,33	14,40	15,60	16,80	17,40	153,6
Чистий дохід, тис.грн	661,17	639,29	155,84	171,53	430,47	65,1
Середньомісячний чистий дохід, грн	55097,83	53274,00	12987,00	14294,00	35872,17	65,1

В найменш дохідному 2022 році в середньому на місяць у розпорядженні підприємниці лишалось близько 13 тисяч гривень, що навіть менше за середньомісячну заробітну плату по регіону. Проте навіть в таких

скрутних умовах Тетяна Володимирівна не припинила свою діяльність, а продовжує розвивати власну справу.

Отже, аналітичне забезпечення контролю процесу реалізації та руху товарних операцій є ключовою складовою ефективного управління торговельним бізнесом, зокрема й у діяльності ФОП Подолянюк Т.В., що працює у сфері реалізації текстильних виробів. Саме аналітична обробка дозволяє перетворити потоки первинної інформації на корисні управлінські дані, які дають можливість своєчасно реагувати на зміни попиту, уникати втрат та забезпечувати стабільність фінансових результатів.

3.3. Удосконалення контролю товарних операцій в процесі реалізації текстильних виробів

Аналітична інформація є основою побудови внутрішньогосподарського контролю товарних операцій, який у фізичної особи-підприємця Подолянюк Т.В. знаходиться не на високому рівні. Проте саме такий контроль є критично важливим для підприємницької діяльності, оскільки саме він забезпечує прозорість руху товарів, своєчасне виявлення помилок та мінімізує ризики втрат, які особливо відчутні для малого бізнесу.

Виходячи з цього, вважаємо за необхідне виділити основні напрямки контролю товарних запасів в процесі реалізації, які Подолянюк Тетяна Володимирівна має реалізувати в своїй діяльності з врахуванням внесених поліпшень в облікову систему, що були висвітлені в другому розділі.

Встановлено, що нині значна частина операцій обробляється вручну, що створює ризики помилок та затримок. Доцільно впровадити облікову систему, що дозволяє імпортувати звіти про продажі з ПРРО «Вчасно.Каса», щоб уникнути ручного перенесення даних та автоматично формувати рух товарів. Навіть якщо повноцінна інтеграція поки недоступна, автоматизоване завантаження Excel-файлів із подальшою обробкою у системі значно

скоротить час на облік та підвищить точність даних.

Суттєвого покращення потребує й контроль фактичних залишків. Існуюча практика рідкісних і неповних інвентаризацій не дозволяє своєчасно виявляти нестачі, пересортиці, зіпсований товар або технічні помилки в обліку. Тому необхідно запровадити регулярні планові інвентаризації, хоча б раз на квартал та щомісячні вибіркові перевірки окремих категорій товарів. Це допоможе оперативно коригувати облікові дані та підтримувати високу точність інформації про залишки. Крім того, варто використовувати інвентаризаційні відомості у цифровому форматі, що спростить підрахунок, узгодження та зберігання інформації.

Підприємцю також доцільно розширити використання аналітичних інструментів. Створення простого дашборду на основі даних про закупівлі, продажі та залишки дасть можливість відстежувати динаміку оборотності, бачити найприбутковіші групи товарів, сезонність попиту та швидкість продажів кожної категорії. Така аналітика дозволить приймати рішення щодо формування асортименту на основі реальних показників, а не лише на інтуїтивних оцінках, що важливо в умовах конкуренції та подорожчання закупівель.

Не менш важливим напрямом удосконалення контролю є підвищення прозорості документального оформлення. Доцільно запровадити єдину систему зберігання первинних документів: електронні папки з накладними, актами та звітами, структуровані за датою або постачальником. Це забезпечить швидкий доступ до інформації та полегшить перевірки, які здійснює бухгалтер. Крім того, систематизація документів дозволить уникнути втрати важливих даних і створить підґрунтя для подальшої автоматизації.

Важливо також удосконалити процес планування закупівель. На основі даних про залишки товарів та товари, що не продаються, сезонні зміни попиту підприємниця зможе точніше прогнозувати необхідні обсяги товару, що зменшить ризик дефіциту або надлишкових закупівель. Для цього

доцільно використовувати не лише загальні показники продажності, а й аналіз конкретних категорій товарів, інструментарій якого був розроблений в другому розділі, що дасть змогу формувати оптимальний асортимент.

Підвищення рівня контролю за рухом товарів у ФОП Подолянук Т.В. також можливе через часткову автоматизацію взаємодії з бухгалтером. Наприклад, обмін уніфікованими файлами, налаштовані шаблони звітів, автоматизовані таблиці для залишків та інші інструменти дозволять зменшити кількість ручної роботи та унеможливити помилки під час передавання даних.

Узагальнені напрями внутрішнього контролю товарних операцій у ФОП Подолянук Т. В. представимо у вигляді рис. 3.3.



Рис. 3.3. Основні напрями внутрішнього контролю товарних операцій в процесі реалізації текстильної продукції ФОП Подолянук Т.В.

Загалом удосконалення контролю за рухом товарів у досліджуваного підприємця має ґрунтуватися на переході від переважно ручної та реактивної

системи до більш структурованої, автоматизованої та аналітичної моделі. Це дозволить підвищити точність облікових даних, пришвидшити обробку операцій, зменшити ризик втрат і неточностей та забезпечити підприємницю ефективним інструментарієм для управління товарними запасами.

Завдяки контролю підприємець може уникати нестач, пересортиці, неправильної закупівлі та хибного ціноутворення, що безпосередньо впливає на прибутковість. Налагоджений контроль дозволяє чітко розуміти реальний стан товарних запасів, оперативно реагувати на зміни попиту, підвищувати точність обліку та забезпечувати ефективність роботи магазину. У результаті ФОП отримує стабільність фінансових результатів та можливість приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Висновок до розділу 3

1. Встановлено, що система контролю закупівель і продажів товарів у ФОП Подолянюк Т.В. базується на поєднанні електронних таблиць, ПРРО та досвіду підприємця. Вона працює, але має обмеження, пов'язані з відсутністю інтеграцій, надмірною залежністю від ручних операцій, нестабільністю структури аналітичного обліку та нерегулярністю інвентаризацій. У результаті ФОП може зіткнутися з труднощами у прогнозуванні потреби в товарних запасах, контролі залишків, аналізі продажів за групами товарів та забезпеченні повної прозорості обліку.

2. Аналітичне забезпечення контролю процесу реалізації та руху товарних операцій є ключовою складовою ефективного управління торговельним бізнесом, зокрема й у діяльності ФОП Подолянюк Т.В., що працює у сфері реалізації текстильних виробів. Саме аналітична обробка дозволяє перетворити потоки первинної інформації на корисні управлінські дані, які дають можливість своєчасно реагувати на зміни попиту, уникати втрат та забезпечувати стабільність фінансових результатів.

3. Визначено основні напрями внутрішнього контролю товарних операцій в процесі реалізації текстильної продукції ФОП Подолянчук Т.В., що допоможе уникати нестач, пересортиці, неправильної закупівлі та хибного ціноутворення. Налагоджений контроль дозволить чітко розуміти реальний стан товарних запасів, оперативно реагувати на зміни попиту, підвищувати точність обліку та забезпечувати ефективність роботи магазину. У результаті ФОП отримує стабільність фінансових результатів та можливість приймати обґрунтовані управлінські рішення.

ВИСНОВКИ

1. Досліджено сутність процесу реалізації та визначити, що цей процес можна розглядати як комплекс заходів, спрямованих на доведення товарів і послуг до кінцевого покупця. Він охоплює маркетинг, організацію продажів, логістику, систему розрахунків та післяпродажне обслуговування. Доведено, що процес реалізації є фундаментальною частиною ведення бізнесу, яка забезпечує рух грошових потоків, формує фінансовий результат, визначає оборотність запасів, впливає на репутацію суб'єкта господарювання та забезпечує його конкурентоспроможність.

2. Розглянута сутність товарних запасів, як активів, що утримуються для продажу і встановлено основні завдання їх обліку та контролю. Обґрунтовано, що належне виконання всіх функцій товарного обліку у ФОП є важливим не лише з точки зору дотримання законодавчих вимог, а й через його практичну цінність для управління бізнесом.

3. Встановлено, що нормативно-правове регулювання обліку і контролю товарних запасів у суб'єктів малого підприємництва, складається з податкових, бухгалтерських, спеціальних та галузевих нормативів, які взаємодіють між собою. Не дивлячись на те, що фізичні особи-підприємці формально звільнені від ведення повноцінного бухгалтерського обліку, сукупність вимог щодо підтвердження витрат, зберігання первинних документів, застосування РРО та дотримання галузевих норм фактично формує необхідність системного товарного обліку, який забезпечує законність діяльності, правильність оподаткування та контроль за рухом товарів.

4. Складена організаційно-економічна характеристика діяльності фізичної особи-підприємця Подолянук Т.В. засвідчила, що ФОП займається реалізацією текстильної продукції через власний магазин «Тюльпан», має власне приміщення та транспорт для здійснення підприємницької діяльності і працює відносно стабільно. У 2024 році, порівняно з 2020 спостерігається зростання доходів від реалізації на 22,9%, не дивлячись на їх значне падіння у

2022 році. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зріс із 37,8 у 2020 році до 142,6 у 2024 році, а коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зріс із 29,7 до 83,6 у 2024 році, що підтверджує ефективність управління дебіторською та кредиторською заборгованістю. Стабільна чисельність персоналу та підвищення заробітної плати свідчить про вдалу кадрову політику, ефективність використання трудових ресурсів та націленість підприємця на подальший розвиток.

5. Встановлено, що товарний облік у фізичної особи-підприємця Подолянчук Т.В. ведеться для власних потреб у спеціально розроблених формах журналів, що складаються в Excel та дозволяють зафіксувати надходження товарів, їх вибуття та вирахувати залишки, проте через помилки в результаті ручного перенесення даних про продажі не завжди є актуальна інформація про залишки товарів і правильно визначена маржа від реалізації.

6. Реалізація товарів через магазин обов'язково здійснюється із застосуванням ПРРО «Вчасно.Каса» і з відображенням у «Журналі готівкових надходжень», а дохід від реалізації за безготівковий розрахунок відображається в «Журналі безготівкових надходжень» з наступним перенесенням загальної суми надходжень в Книгу обліку доходів і в річну декларацію. Управлінському обліку закупівель та оцінки прибутковості не приділяється належна увага.

7. Запропоновано групування товарів ФОП Подолянчук Т.В. за категоріями та включення коду категорії до артикулу товару, що дозволить більш точно ідентифікувати який товар та якої категорії реалізовано і здійснювати аналіз продажів в розрізі категорій.

8. Обґрунтовано необхідність здійснювати щоденне вивантаження інформації про продажі із ПРРО «Вчасно.Каса» в формат Excel та їх автоматичне перенесення з допомогою формули «VLOOKUP» до «Електронного журналу руху товарів» з наступною автоматизацією обліку через програмне забезпечення «KeerInCRM», що доступне на безкоштовній основі для 1-го користувача, а вартість повного функціоналу (склад, каса,

фінанси, документи тощо) і більше ніж один користувач, на сьогодні, складає 349 грн/місяць, що є доступною сумою для ФОП Подолянук Т.В.

9. Визначено проблемні питання побудови управлінського обліку товарних запасів суб'єктів малого підприємництва та встановлено напрями їх вирішення за методичною, організаційною та технічною складовою організації обліку. Запропоновано доповнити існуючий у ФОП Подолянук Т.В. «Електронний журнал обліку товарів» графами «Статус продажів» та «Статус залишків» і розроблено порядок формування інформації в цих графах в кінці кожного дня, що дасть можливість в реальному часі бачити ті товарні позиції які не продаються та які продаються швидко і мають критичний запас, що спростить управління закупівлями.

10. Встановлено, що система контролю закупівель і продажів товарів у ФОП Подолянук Т.В. базується на поєднанні електронних таблиць, ПРРО та досвіду підприємця. Вона працює, але має обмеження, пов'язані з відсутністю інтеграцій, надмірною залежністю від ручних операцій, нестабільністю структури аналітичного обліку та нерегулярністю інвентаризацій. У результаті ФОП може зіткнутися з труднощами у прогнозуванні потреби в товарних запасах, контролі залишків, аналізі продажів за групами товарів та забезпеченні повної прозорості обліку.

11. Аналітичне забезпечення контролю процесу реалізації та руху товарних операцій є ключовою складовою ефективного управління торговельним бізнесом, зокрема й у діяльності ФОП Подолянук Т.В., що працює у сфері реалізації текстильних виробів. Саме аналітична обробка дозволяє перетворити потоки первинної інформації на корисні управлінські дані, які дають можливість своєчасно реагувати на зміни попиту, уникати втрат та забезпечувати стабільність фінансових результатів.

12. Визначено основні напрями внутрішнього контролю товарних операцій в процесі реалізації текстильної продукції ФОП Подолянук Т.В., що допоможе уникати нестач, пересортиці, неправильної закупівлі та хибного ціноутворення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева Т. Облік товарних запасів для ФОП у 2025 році. *Торгсофт*. URL: <https://torgsoft.ua/articles/law/tovarni-zapasy/>
2. Бабаєв В.Ю., Гальченко І.О. Управління дебіторською заборгованістю підприємств. *Теорія та практика державного управління*. 2011. №2. С. 203-209.
3. Беляєв С. О. Методичні підходи до обліку операцій з реалізації товарів. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. № 4(31). С. 45–53. URL: <https://fkd.org.ua/article/view/182431>
4. Ведення обліку товарних запасів підприємцем – нагадування про обов’язок та правила обліку. *Головне управління ДПС у Рівненській області*. 2023. URL: https://rv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/736992.html?utm_source=chatgpt.com
5. Жижила Б.В. Удосконалення системи управління запасами на торговельних підприємствах. *Ефективна економіка*. 2017. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5453> (дата звернення 18.11.2025)
6. Карпенко Є. А. Облік доходів від реалізації за МСФЗ і П(С)БО. *Наукові праці ЧНУ ім. П. Могили*. 2019. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Karpenko-YE.-A..pdf>
7. Кащена Н.Б., Носач Н.М. Облік реалізації товарів в підприємствах торгівлі. *Економіка та суспільство*. 2016. № 7. С.921-925. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/154.pdf
8. Кірдіна О. Г., Орлова В. М., Журавльов Д. А. Удосконалення організації обліку запасів з метою управління. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2024. № 88. С. 34–41. URL: <https://btie.kart.edu.ua/article/view/324962/315101> (дата звернення: 30.11.2025).
9. Клец В. Облік товарних запасів у ФОП: «готуй сани влітку». *Податки та бухоблік*. 2023. № 49. URL:

<https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2023/june/issue-49/article-125389.html> (дата звернення: 30.11.2025).

10. Князь С.В., Залуцький В.П., Яворський Н.П. Особливості обліку процесу реалізації товарів у кредит. *Економіка та суспільство*. 2017. № 8. С. 775-779. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/128.pdf

11. Мазур Н. В. Бухгалтерський облік в ціноутворенні торговельного підприємства. *Вісник ТНТУ*. 2019 URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/28914>

12. Малюга Н. М. Проблеми обліку доходів торговельних підприємств в умовах сучасного середовища. *Бізнес Інформ*. 2020. № 1. С. 203–209. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2020&abstract=2020_1_0_203_209

13. Методичні аспекти відображення запасів у бухгалтерському обліку / Наталія З. *Вісник економіки*. 2023. № 55. URL: <https://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2023/55-2023/12.pdf> (дата звернення: 30.11.2025).

14. Облік товарних запасів ФОП при безготівкових розрахунках за окремі категорії товарів. *Головне управління ДПС у Київській області*. 13 серпня 2025. URL: <https://kyivobl.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/923957.html>

15. Організація бухгалтерського обліку: навчальний посібник. За заг. ред. канд. екон. наук, проф. В. С. Леня. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2021. 664 с.

16. Особливості ведення обліку виробничих запасів. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: https://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2019/44.pdf (дата звернення: 30.11.2025).

17. Павлова Г.Є., Чернецька О.В. Фінансовий облік активів аграрних підприємств: навчальний посібник. Донецьк: Юго-Восток, 2012. 393с.

18. Паляничко Н. І. Контроль та аудит операцій реалізації продукції підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 3(1). С. 223–228. URL: https://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2020_3_1/37.pdf

19. Підприємці, які зобов'язані вести облік товарних запасів, мають вести облік всіх товарів, які знаходяться в реалізації. *Головне управління ДПС у Івано-Франківській області*. 2024. URL: https://if.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/798594.html?utm_source=chatgpt.com
20. Податковий кодекс України від 02.12.10 р. № 2755-VI зі змінами та доповненнями. *Верховна Рада України*. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2755-17
21. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. № 88. *Баланс*. 2016. № 73-74. С. 8-12.
22. Положення стандарт бухгалтерського обліку 9 «Запаси» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246, із змінами і доповненнями. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
23. Положення стандарт бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237, із змінами і доповненнями. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.rada.gov.ua>
24. Полянська О.А., Чабанюк О.М., Кондрич С.В. Управлінський облік товарних запасів: напрями удосконалення методики. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/197.pdf (дата звернення 12.11.2025)
25. Порядок ведення обліку товарних запасів для фізичних осіб - підприємців, у тому числі платників єдиного податку: наказ Міністерства фінансів України № 496 від 03.09.2021. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1411-21#Text> (дата звернення 15.11.2024)
26. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>
27. Посипай М. Особливості оподаткування діяльності фізичних осіб– підприємців другої групи. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у*

системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей ІХ Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 8-9 травня 2025 р. – Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Дніпро, 2025. С. 103-104.

28. Посипай М.О. Товарний облік в оподаткування фізичних осіб-підприємців другої групи. *Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи*: збірник тез ІІ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 22-23 жовтня 2025 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 94-95

29. Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні: наказ Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363 *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98#Text>

30. Про автомобільний транспорт: Закон України від 05.04.2001 № 2344-ІІІ. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#Text>

31. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. №996-ІІІІ-ВР. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 20.11.2025)

32. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг. Закону України від 06.07.1995 №265/95-ВР. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text>

33. Пушкарь І., Шишкіна, А. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління запасами. *Економіка та суспільство*. 2022 № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-74> (дата звернення 12.11.2025)

34. Саванчук Т., Боровенська А., Гервольська І. Завдання та місце внутрішнього контролю в системі управлінського обліку суб'єктів господарювання. *Економіка і суспільство*. 2024. № 68. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4979/4925>

35. Саванчук Т.М., Пащенко М.С., Посипай М.О. Управлінський облік товарних запасів в системі менеджменту суб'єктів малого підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2025. № 80. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/80>
36. Семенова Г. В. Удосконалення організації обліку доходів підприємства. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2017. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2017_10_8
37. Сопко В.В., Сопко О.В. Бухгалтерський облік. Загальна теорія бухгалтерського обліку: навчальний посібник. 2001. 353с.
38. Спірідонова К., Каширнікова І., Кірнос О. Управління товарними запасами торгівельних підприємств в сучасних умовах. *Економічний простір*, 2024. №191 С. 401-405. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-68> (дата звернення 12.11.2025)
39. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: навчальний посібник. К.: Знання, 2012. 253 с.
40. Сушальська Т. Облік товарних запасів у ФОП: коли обов'язковий і що загрожує за порушення. 29.05.2025. URL: <https://smartfin.ua/blog/oblik-tovarnykh-zapasiv-u-fop>
41. Ткаченко Н. М. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Друге видання, доповн. і переробл. Київ: Алерта, 2020. 192 с.
42. Ткаченко Н. М., Пилипенко А. О. Особливості обліку реалізації продукції та формування доходів підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. С. 151–157. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/265>
43. Ужва А.М. Облік та контроль товарів у системі управління підприємством. *Український журнал прикладної економіки та технологій*. 2025. № 2. С. 64-67 URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-2-10> (дата звернення 18.11.2025)
44. Устименко В. А. Управління процесом реалізації продукції та його аналітичне забезпечення. *Економіка і суспільство*. 2022. № 40. С. 120–126.

URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1754>

45. Хилько М. С. Удосконалення обліку доходів та реалізації продукції на промислових підприємствах. *Економічний форум*. 2018. № 4. С. 98–103.

URL: <http://econforum.duan.edu.ua/images/stories/Files/2018/4/17.pdf>

46. Хомутенко Л. М. Облік і контроль операцій з реалізації продукції. *Економічний форум*. 2016. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2016_1_14

47. Целуйко О. Управління дебіторською заборгованістю: ранжуємо покупців за дохідністю. *Баланс*. 2014. № 59-60. С. 52-54.

48. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № № 435-IV. Верховна рада України. . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

49. Чепець О.Г., Ключко К.Ю. Особливості організації обліку процесу реалізації продукції. *Ефективна економіка*. 2017. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5395>

50. Шаповалова А. Облік товарних запасів в електронній комерції: проблеми та шляхи вдосконалення. *Економіка і суспільство*. 2025. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5545> (дата звернення: 30.11.2025).

51. Шепель Т. Організація обліку виробничих запасів та їх документальне оформлення. *Economic Development / Економічний розвиток*. 2025. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1157> (дата звернення: 30.11.2025).

52. Шпак В. А. Облік доходів та витрат підприємства: проблеми та шляхи удосконалення. *Економіка і суспільство*. 2020. № 23. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/109> (дата звернення: 10.11.2025)